

Türkmenistanyň Merkezi banky

Центральный банк Туркменистана
Central Bank of Turkmenistan

BANK HABARLARY

БАНКОВСКИЙ ВЕСТНИК
BANKING BULLETIN

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna

на 1 ноября 2025 года

as of November 1, 2025

Mazmuny / Содержание / Content

HABARLAR / НОВОСТИ / NEWS

GARAŞSYZ, HEMIŞELIK BITARAP TÜRKMENISTANYŇ
BANK ULGAMYNÝŇ IŞGÄRLERINE WE ÄHLI HALKYNA

3

GARAŞSYZ, HEMIŞELIK BITARAP TÜRKMENISTANYŇ
PREZIDENTI HORMATLY SERDAR BERDIMUHAMEDOWA
TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNÝŇ IŞGÄRLERINIŇ ÝÜZLENMESI

5

«HALKARA PARAHAATÇYLYK WE YNANYŞMAK ÝYLY:
TÜRKMEN MANADYNÝŇ ÝURDUŇ DURMUŞ-YKDYSADY ÖSÜŞINDÄKI ORNY»
ATLY YLMY-AMALY MASLAHAT GEÇIRILDI

7

«GAHRYMAN ARKADAGYMYZ, ARKADAGLY GAHRYMAN SERDARYMYZ,
SIZIŇ BILEN DÜNYÄ DOLÝAR, ŞÖHRATYMYZ-ŞANYMYZ»
ATLY ZEHIN BÄSLEŞIGIŇ JEMLEÝJI TAPGYRY

10

«ARKADAG SERDARLY ÖSÜŞLERE BESLENEN WATANYŇ
BAGTYÝAR ZENANLARY» ATLY BÄSLEŞIGIŇ JEMLEÝJI TAPGYRY

12

BANK IŞGÄRLERINIŇ HÜNÄRINI ÝOKARLANDYRMAK BOÝUNÇA
OKUW MASLAHATLARY GEÇIRILDI

13

SELJERIS MAKALALARY АНАЛИТИЧЕСКИЕ СТАТЬИ / ANALYTICAL ARTICLES

MANAT - DURNUKLY ÖSÜŞIŇ HEREKETLENDIRIJI GÜÝJI

14

SANLY TEHNOLOGIÝALARYŇ HASABYNA ÝERLI ÖNÜMÇILIKLERI
ÖSDÜRMEKDE BANK KARZLARYNYŇ ORNY

16

MILLI YKDYSADYÝETIMIZ ÖSÜŞ ÝOLUNDA

18

YKDYSADY ÖSÜŞI ÜPJÜN ETMEKDE BANK KARZLARYNYŇ ORNY

19

MENZILARA BANK ULGAMY - MÜŞDERILERIŇ GÖWÜN GANATY

20

INNOWASION TEHNOLOGIÝALAR - YKDYSADY ÖSÜŞIŇ MÖHÜM GURALY

21

LEBAP WELAYÄTY: BANK ULGAMYNDAKY ÖSÜŞLER

24

SANLY ULGAMYŇ DÖWREBAP HUKUK BINÝADY

26

TÜRKMEN MANADY - YKDYSADY ÖSÜŞIŇ NYŞANY

27

MILLI MANAT - MILLI BUÝSANÇ

28

SELJERIS MAGLUMATLARY АНАЛИТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ / ANALYTICAL MATERIALS

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNÝŇ ÖSÜŞ MEÝILLERI
ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ ТУРКМЕНИСТАНА
DEVELOPMENT TRENDS OF THE BANKING SYSTEM OF TURKMENISTAN

30

TABLISALAR / ТАБЛИЦЫ / TABLES

32

GARAŞSYZ, HEMIŞELIK BITARAP TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNÝŇ IŞGÄRLERINE WE ÄHLI HALKYNA

Eziz watandaşlar!

Hormatly bank ulgamynyň işgärleri!

Sizi Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwrüniň ykdysady ösüşleriniň we ajaýyp üstünlikleriniň aýdyň nyşany bolan Türkmenistanyň milli pul birliginiň – manadyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygy bilen tüýs ýürekden gutlaýaryn!

Milli pulumyzyň dolanyşyga girizilmegi ykdysadyýetimiziň sazlaşykly ösmegi, kadaly pul dolanyşygynyň üpjün edilmegi, ýeke-täk döwlet pul-karz syýasatynyň netijeli alnyp barylmagy hem-de banklaryň ykdysadyýetimiziň pudaklaryna gönükdirýän karzlarynyň möçberleriniň artdyrylmagy üçin zerur bolan amatly şertleri dörettdi.

Bank ulgamynyň işjeňligini has-da ýokarlandyrmak boýunça alnyp barylýan pul-karz syýasatynyň strategik ugurlary pul dolanyşygynyň durnuklylygyny we ýurduň sazlaşykly ösüşini üpjün etmekden, ilatyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini has-da gowulandyrmakdan, milli ykdysadyýetiň bäsleşige ukyplylygyny pugtalandyrmakdan, bank ulgamynyň halkara maliýe bazarlaryna utgaşykly goşulşmagy üçin amatly makroykdysady şertleri döretmekden ybaratdyr. Bu baş maksada ýetmekde bank ulgamynyň ähmiýeti örän uludyr. Bank ulgamy bazar ykdysadyýetiniň möhüm düzüm bölegi bolmak bilen, onuň işiniň netijesinde uly möçberlerde pul serişdeleri dolanyşykda bolýar, erkin pul serişdelerini dolanyşyga girizmek arkaly giňeldilen üznüksiz önümçiligi alyp barmak üçin maýa goýumlarynyň çeşmeleri emele gelýär.

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe bank ulgamy çalt depginler bilen ösýän ulgamlaryň birine öwrüldi. Ulgama döwrebap sanly tehnologiýalary ornaşdyrmak arkaly maliýe we ykdysadyýet ulgamynyň işiniň tizligi artdyrylýar, edilýän hyzmatlaryň gerimi giňeldilýär hem-de netijeliligi we hili gowulandyrylýar.

Milli manadyň ykdysadyýetde dolanyşygy yzygiderli kämilleşýär, tiz pul dolanyşygynyň esasynda ykdysadyýetde täze önümçilikleriň sany artýar. Ilatyň maliýe sowatlylygyny ýokarlandyrmak ugrunda netijeli işler alnyp barylýar. Bank ulgamynyň işgärleriniň hünär derejeleri yzygiderli kämilleşdirilýär.

Hormatly bank ulgamynyň işgärleri!

Eziz watandaşlar!

Hemişelik Bitaraplygymyzyň şanly 30 ýyllygynyň giňden belenilýän Halkara parahatçylyk we ynanyşmak ýylynda hem ýurdumyzda bank işini kadalaşdyrýan kanunçylyk namalaryny halkara ölçeglere laýyk getirmek boýunça netijeli işler dowam etdirilýär. Hasaplaşyklary we pul aýlanyşygyny çaltlandyrmak, dürli görnüşli tölegleri ygtybarly we çalt geçirýän galtaşyksyz tehnologiýalary ulanýan döwrebap hyzmatlary ornaşdyrmak maksady bilen elektron töleg ulgamynyň gerimi giňeldilýär.

Türkmenistanyň halkara maliýe derejesini pugtalandyrmak we abraýyny ýokarlandyrmak, bank ulgamynyň innowasion häsiýetli ösüşini üpjün etmek, halkara maliýe guramalary, sebitleýin ösüş banklary bilen hyzmatdaşlygy has-da giňeltmek, ykdysady taýdan ähmiýetli pudaklary karzlaşdyrmagy kämilleşdirmek maksady bilen, Halkara pul gaznasy, Bütindünýä banky, Aziýanyň ösüş banky, Ýslam ösüş banky, Ýewropanyň tüzeleniş we ösüş banky ýaly abraýly halkara maliýe guramalary hem-de «Fitch Ratings» halkara reýting agentligi bilen özara bähbitli hyzmatdaşlyk has-da ösdürilýär.

Strategik taýdan möhüm iri maýa goýum taslamalaryny uzak we orta möhlete çekilen serişdeleriň hasabyna maliýeleşdirmekde ýurdumyzyň ygtyýarly banklarynyň daşary ýurtly taraplar bilen baglaşan şertnamalary hem-de ylalaşyklary aýratyn ähmiýete eýedir.

Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimiziň jemi içerki önümiň jan başyna düşýän möçberi babatda dünýäde ýokary girdejili ýurtlaryň ortaça derejesine ýetendigi hem ýurdumyzda amala aşyrylýan pul-karz, býujet-salgyt, nyrh emele getiriş we maýa goýum syýasatynyň netijelidiginiň aýdyň görkezijisidir.

Kabul edilýän milli we döwlet maksatnamalarymyzyň işjeň durmuşa geçirilmegi halkara giňişliginde-de öz beýanyny tapýar. Ýurdumyzyň durnukly ösüşine halkara guramalary tarapyndan hem oňyn baha berilýär. Muňa «Fitch Ratings» halkara reýting agentligi we beýleki abraýly halkara guramalary tarapyndan ýurdumyza kesgitlenen derejeler aýdyň şaýatlyk edýär.

Bank hyzmatlarynyň hilini ýokarlandyrmak, milli manadyň hümmetini berkitmek boýunça geçirilen özgertmeler durnukly pul dolanyşygyny hem-de ykdysady ösüşi üpjün etdi. Geljekde-de ýurdumyzyň abraýly halkara guramalarynyň ykdysady görkezijiler boýunça dünýäniň ösýän döwletleriniň sanawynda mynasyp orun almagy üçin ähli tagallalary eders. Bu durmuş-ykdysady strategiýamyznyň baş maksady bolup durýar.

Eziz watandaşlar!

Hormatly bank ulgamynyň işgärleri!

Sizi Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň milli pul birligi bolan manadyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygy bilen ýene-de bir gezek tüýs ýürekden gutlaýaryn!

Size berk jan saglygyny, maşgala abadançylygyny, asuda we bagtyýar durmuş, berkarar döwletimizi mundan beýläk-de ösdürmek ugrunda alyp barýan işleriňizde uly üstünlikleri arzuw edýärin!

**Türkmenistanyň Prezidenti
Serdar BERDIMUHAMEDOW.**

GARAŞSYZ, HEMIŞELIK BITARAP TÜRKMENISTANYŇ PREZIDENTI HORMATLY SERDAR BERDIMUHAMEDOWA TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNÝŇ IŞGÄRLERINIŇ ÝÜZLENMESI

Çuňňur hormatlanylýan Türkmenistanyň Prezidenti!

Sizi hemişelik Bitaraplygymyzyň şanly 30 ýyllygynyň bellenilýän ýylynda, milli pulumyzyň – manadyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygy bilen tüýs ýürekden mähirli gutlaýarys! Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň bank ulgamynyň işgärlerine we ähli halkyna iberen çuňňur many-mazmuna ýugrulan Gutlagyňyz üçin Size tüýs ýürekden sagbolsun aýdýarys!

Siziň parahatçylyga, ösüşe hem-de dostluga gönükdirilen oýlanyşykly we maksatnamalaýyn döwlet syýasatyňyzyň netijesinde Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistan Watanymyz diňe bir sebitde däl, eýsem, tutuş dünýäde abadançylygyň, asudalygyň, agzybirligiň ýurdy hökmünde giňden tanalýar. Siziň ýakyndan goldawlaryňyz bilen, ýurdumyzyň beýleki pudaklary bilen bir hatarda, bank ulgamynda hem ägirt uly işler amala aşyrylýar, öňde goýlan beýik maksatlara ýetilýär, ýeke-täk döwlet pul-karz syýasaty netijeli alnyp barylýar.

Belent mertebeli Gahryman Prezidentimiz!

Gahryman Arkadagymyzyň oýlanyşykly başlangyçlary esasynda hem-de Arkadagly Gahryman Prezidentimiz, Siziň parasatly ýolbaşçylygyňyzda dowam etdirilýän, ylmy taýdan esaslandyrylan, uzak geljegi nazarlaýan maliýe-ykdysady, pul-karz syýasatyňyz netijesinde, milli töleg ulgamy yzygiderli kämilleşdirilýär, bank işiniň dürli ugurlary döwrebaplaşdyrylýar, ulgama dünýäniň öňdebaryjy döwletleriniň iş tejribesi we täzeçil usullary giňden ornaşdyrylýar hem-de nagt däl hasaplaşyklaryň gerimini giňeltmek we banklaryň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmak boýunça çäreler üstünlikli durmuşa geçirilýär.

Sanly ulgamda «Internet-bank», «Mobil-bank», «Elektron söwda», «Galkynyş töleg», «Halkbank terminal», «Sanly kart», «Sanly karz», «Sanly töleg», «Menzilara bank», «Owerdraft», «VISA Virtual» ýaly bank amallaryny giňden ornaşdyrmakda uly üstünlikler gazanylýar.

Ýurdumyzyň karz edaralarynda ýuridik tarap bolan müşderilere internet ulgamy arkaly bank hasaplaryny dolandyrmak we töleg geçirimlerini özbaşdak amala aşyrmak mümkinçiligi ýola goýuldy. Halkara «VISA» we «MasterCard» bank kart hasaplaryny onlaýn görnüşde doldurmaga mümkinçilik berýän sanly töleg ulgamlary işe girizildi. Banklaryň işini kämilleşdirmek, erkin pul serişdelerini netijeli dolanyşyga çekmek, hasaplaşyklaryň döwrebap we ygtybarly usullaryny ornaşdyrmak hem-de ulgamlaryň innowasion ösüşi üpjün etmek boýunça işler dowam etdirilýär.

Arkadagly Gahryman Serdarymyz!

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe ýurdumyzyň ykdysadyýetiniň uzak möhletleýin durnukly ösüşini üpjün etmekde ykdysadyýetiň maliýe böleginiň hem-de pul-karz syýasatynyň kämilleşdirilmegi, milli puluň hümmetiniň berkidilmegi möhüm ähmiýete eýedir. «Türkmenistanyň bank ulgamyny ösdürmegiň 2011 – 2030-njy ýyllar üçin Döwlet maksatnamasyna» hem-de «Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 – 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasyna» laýyklykda, bank ulgamynyň işini has-da kämilleşdirmek, bank işjeňliginiň kadalaşdyryjy-hukuk binýadyny yzygiderli döwrebaplaşdyrmak, bank hyzmatlarynyň görnüşlerini artdyrmak,

hilini has-da ýokarlandyrmak babatda maksatnamalaýyn işler alnyp barylýar.

Ýokary amatlyklary bolan ýaşayyş jaýlaryny satyn almak üçin berilýän ýeňillikli karzlaryň, sarp ediş karzlarynyň, ýaş maşgalalara olaryň ýaşayyş-durmuş şertlerini has-da gowulandyrmak üçin berilýän ýeňillikli karzlaryň, ýurdumyzyň ýokary we ýörite orta hünär okuw mekdeplerinde bilim alýan talyplara berilýän «Talyp karzy» bank karzlarynyň möçberlerini yzygiderli artdyrmak, ýurdumyzda geçirilýän şanly baýramçylyklara bagyşlanyp, ilata hödürlenilýän ýokary amatlyklary bolan möhletli goýumlaryň görnüşlerini artdyrmak hem-de töleg ulgamyny kämilleşdirmek boýunça uly işler durmuşa geçirilýär.

Çuňňur hormatlanylýan Prezidentimiz!

Türkmenistanyň bank ulgamynyň işgärleriniň netijeli işlemegi üçin döredýän ähli şertleriňiz hem-de mähirli Gutlagyňyz üçin, Size ýene-de bir gezek tüýs ýürekde hoşallygymyzy bildirýäris.

Türkmenistanyň halkara maliýe derejesini pugtalandyrmakda we abraýyny ýokarlandyrmakda, bank ulgamynyň innowasion häsiýetli ösüşini üpjün etmekde, halkara maliýe guramalary, sebitleýin ösüş banklary bilen hyzmatdaşlygy has-da giňeltmekde, ykdysady taýdan ähmiýetli pudaklary karzlaşdyrmagy kämilleşdirmekde önümizde goýýan wezipeleriňizi üstünlikli amala aşyrmak ugrunda gujur-gaýratymyzy gaýgyrmajakdygymyza Sizi ynandyrýarys.

Gahryman Prezidentimiz!

Siziň janyňyz sag, ömrüňiz uzak, belent başyňyz aman bolsun, ata Watanymyzyň asudalygy, il-günümüziziň abadan, bolelin durmuşda ýaşamagy ugrunda alyp barýan il-ýurt bähbitli, umumadamzat ähmiýetli tutumly işleriňiz mundan beýläk-de rowaçlyklara beslensin!

Sizi çuňňur hormatlamak bilen,

Türkmenistanyň bank ulgamynyň işgärleri.

«HALKARA PARAHATÇYLYK WE YNANYŞMAK ÝYLY: TÜRKMEN MANADYNYŇ ÝURDUŇ DURMUŞ-YKDYSADY ÖSÜŞINDÄKI ORNY» ATLY YLMY-AMALY MASLAHAT GEÇIRILDI

2025-nji ýylyň 1-nji noýabrynda Türkmenistanyň «Senagat» paýdarlar täjirçilik bankynda türkmen manadynyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygyna bagyşlanan «Halkara parahatçylyk we ynanyşmak ýyly: Türkmen manadynyň ýurduň durmuş-ykdysady ösüşindäki orny» atly ylmy-amaly maslahat geçirildi. Oňa döwlet hem-de paýdarlar täjirçilik banklarynyň, maliýe we ykdysadyýet toplumynyň ýolbaşçylary we hünärmenleri, ugurdaş ýokary okuw mekdepleriniň professor-mugallymlary, talyplary, köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň wekilleri gatnaşdylar.

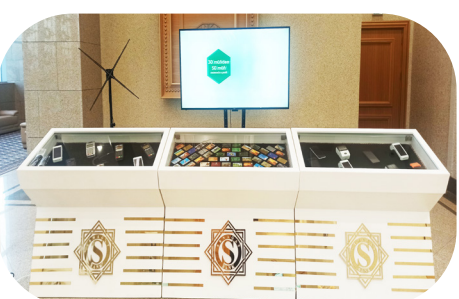

Türkmenistanyň milli pul birliginiň - manadyň dolanyşyga girizilen senesi ýurdumyzyň Garaşsyzlygy bilen aýrylmaz baglanyşykly bolup, ykdysady özygtyýarlylygynyň, durnuklylygynyň, ösüşiň ýolunda ynamly öňe gitmegiň nyşanydyr. 1993-nji ýylda milli manadyň dolanyşyga girizilmegi ýurdumyzyň taryhynda döwlet berkararlygyny üpjün etmekde möhüm ädim boldy. Munuň özi ýurdumyza özbaşdak we durnukly milli ykdysadyýeti döretmäge mümkinçilik berdi. Indi 32 ýyldan bäri türkmen manady öz durnuklylygyny görkezip, ýurdumyzyň oýlanyşykly makroykdysady syýasatynyň beýany bolup durýar. Milli manadyň durnuklylygy raýatlarymyzyň abadan durmuşynyň kepili, maýa goýumlary çekmegiň esasy şertidir. Munuň özi halkara giňişlikde ygtybarly hyzmatdaş hökmünde Türkmenistanyň eýeleýän ornunypugtalandyrýar hem-de işewürlük üçin amatly şertleri döredýär.

...Maslahatyň önüsyraýynda Türkmenistanyň Merkezi bankynyň Gymmat bahaly metallar we gymmat bahaly daşlar gaznasynyň we karz edaralarynyň hyzmatlarynyň sergisi guraldy.

Maslahatyň gün tertibine milli ykdysadyýetimiziň pul-karz gatnaşyklaryny kämilleşdirilişi, kadaly pul dolanyşygyny üpjün edilişi, bank ulgamyna sanly tehnologiýalaryň ornaşdyrylmagy arkaly döwrebap bank hyzmatlarynyň ýola goýulmagy, elektron tölegler ulgamynyň kämilleşdirilmegi, geçirilýän nagt däl hasaplaşyklaryň geriminiň giňeldilmegi, ýurdumyzda eksporta niýetlenen we

importyň ornuny tutýan ýerli önümçilikleri, esasanam ekologiýa taýdan arassa tehnologiýalary ornaşdyrmagyň, sanly ulgamy peýdalanmagyň hasabyna döredilýän önümçilikleriň höweslendirilmegi, dünýäniň öndebaryjy banklary, halkara maliýe guramalary bilen hyzmatdaşlygy giňeldilmegi, ýurdumyzyň ilatyna, şol sanda ýaşlara berilýän ýeňillikli bank hyzmatlarynyň döwrebaplaşdyrylmagy ýaly meseleler girizildi.

Hormatly Prezidentimiziň şanly sene mynasybetli bank işgärlerine iberen Gutlagynda milli pulumyzyň dolanyşyga girizilmeginiň ykdysadyýetimiziň sazlaşykly ösmegi, kadaly pul dolanyşygynyň üpjün edilmegi, ýeke-täk döwlet pul-karz syýasatynyň netijeli alnyp barylmagy hem-de banklaryň ykdysadyýetimiziň pudaklaryna gönükdirýän karzlarynyň möçberiniň artdyrylmagy üçin zerur bolan amatly şertleri döredendigi barada belenilýär. «Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe bank ulgamy çalt depginler bilen ösýän ulgamlaryň birine öwrüldi. Ulgama döwrebap sanly tehnologiýalary ornaşdyrmak arkaly maliýe we ykdysadyýet ulgamynyň işiniň tizligi artdyrylýar, edilýän hyzmatlaryň gerimi giňeldilýär hem-de netijeliligi we hili gowulandyrylýar.

Milli manadyň ykdysadyýetde dolanyşygy yzygiderli kämilleşýär, tiz pul dolanyşygynyň esasynda ykdysadyýetde täze önümçilikleriň sany artýar. Ilatyň maliýe sowatlylygyny ýokarlandyrmak ugrunda netijeli işler alnyp barylýar. Bank ulgamynyň işgärleriniň hünär derejeleri yzygiderli kämilleşdirilýär» diýip, döwlet Baştutanymyz Gutlagynda nygtaýar.

Döwlet Baştutanymyzyň nygtaýşy ýaly, pul-karz syýasatynyň strategik ugurlary pul dolanyşygynyň durnuklylygyny, durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmekden, ilatyň maddy hal-ýagdaýyny has-da gowulandyrmakdan, milli ykdysadyýetiň bäsdeşlige ukyplylygyny pugtalandyrmakdan, bank ulgamynyň halkara maliýe bazarlaryna utgaşykly goşulýşmagy üçin amatly makroykdysady şertleri döretmekden ybaratdyr.

Häzirki wagtda Türkmenistany durmuş-ykdysady taýdan ösdürmäge gönükdirilen, orta we uzak möhletlere niýetlenen toplumlaýyn milli maksatnamalar — «Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 — 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasy», «Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2022 — 2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasy», «Türkmenistanyň Prezidentiniň obalaryň, şäherçeleriň, etraplardaky şäherleriň we etrap merkezleriniň ilatynyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini özgertmek boýunça 2028-nji ýyla çenli döwür üçin Milli maksatnamasy», «Türkmenistany 2025-nji ýylda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň we maýa goýum Maksatnamasy» üstünlikli durmuşa geçirilýär.

Bank ulgamyny kämilleşdirmek boýunça döwlet maksatnamasynda kesgitlenen çäreleriň çäklerinde bank amallarynyň täze görnüşlerini girizmek we innowasion tehnologiýalary ornaşdyrmak, telekeçilik işleriniň dolandyrylyşyny kämilleşdirmek, ipoteka karzlaşdyrylyşyny ösdürmek, banklaryň maliýe hasabatlylygyny halkara standartlaryň derejesine çykarmak, ulgamyň işgärleriniň hünär de rejesini ýokarlandyrmak boýunça anyk çäreler görülýär. Bellenilişi ýaly, ýurdumyzda maýa goýum işjeňligini ýokarlandyrmak, daşary döwletleriň we türkmen telekeçileriniň maýa goýumlaryny çekmek üçin amatly şertleri

döretmek, möhüm, strategik aşyrmak maksady bilen, ipo-artdyrmak ykdysady ösüşin bolup durýar.

Çykyşlarda bellenilişi ýaly, ulgamynyň işjeňligini art-pugtalandyrmak boýunça al-ähmiýet berilýär. Bu bolsa däl, eýsem, ykdysadyýetiň ýetirýär. Türkmen manady gymmatyny ölçemegiň ýeke-ýurduň sazlaşykly ösüşini, yk-etmegiň, makroykdysady wajyp guraly bolup durýar.

häsiýetli ösüşini üpjün etmek, halkara maliýe guramalary, sebitleýin ösüş banklary bilen hyzmatdaşlygy has-da giňeltmek, ykdysady taýdan ähmiýetli pudaklary karzlaşdyrmagy kämilleşdirmek maksady bilen, Halkara pul gaznasy, Bütindünýä banky, Ýewropanyň täzeleniş we ösüş banky, Aziýanyň ösüş banky, Ýslam ösüş banky ýaly abraýly halkara maliýe guramalary, «Fitch Ratings» halkara reýting agentligi bilen özara bähbitli hyzmatdaşlyk alnyp barylýar. Maslahata gatnaşyjylar netijeli dialogyň, ykdysady ulgamda ikitaraplaýyn gatnaşyklaryň täze ýollaryny gözlemegiň Türkmenistanyň halkara giňişlikde gyzyklanma bildirýän ähli hyzmatdaşlar, şol sanda iri maliýe düzümleri bilen özara bähbitli gatnaşyklarynyň esasy bolup durýandygyny, «Fitch Ratings» agentliginiň ýurdumyza «BB- durnukly» derejesini bermeginiň milli ykdysadyýetimiziň netijeliligine, ygtybarlylygyna aýdyň şaýatlyk edýändigini nygtadylar.

Häzirki şertlerde türkmen manady ýurdumyzyň maliýe durnuklylygynyň daýanjy bolmagynda galýar. Hormatly Prezidentimiziň parasatly baştutanlygynda amala aşyrylýan strategik özgertmeleriň we ykdysadyýetimizi diwersifikasiýalaşdyrmagyň netijesinde milli pul birligimiziň hümmeti barha pugtalanýar. Munuň özi raýatlaryň ýaşayş-durmuş derejesiniň ýokarlanmagyna gönüden-göni ýardam berýär. Ykdysadyýetiň dürli pudaklarynda iri taslamalaryň durmuşa geçirilmegi türkmen manadynyň durnuklylygyny saklamak üçin berk serişde binýadyny üpjün edýär.

Bank ulgamy üçin hünärmenleri taýýarlamak maksady bilen, ýaşlara döwrebap bilim bermek we geljekki ykdysatçylary ýetişdirmek babatda-da ähli mümkinçilikler döredilýär. Maslahata gatnaşyjylar bu ulgamyň işgärleriniň önünde durýan wezipeler barada bellemek bilen, türkmen manadynyň töleg serişdesi hökmünde işjeň dolanyşygyny üpjün etmegiň, iri dünýä banklarynyň tejribesini özleşdirmegiň, maliýe ulgamynda halkara dolandyryş usullaryny ornaşdyrmagyň aýratyn ähmiýete eýedigini bellediler.

Ylmy-amaly maslahatyň ahyrynda oňa gatnaşyjylar hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedowyň adyna Ýüzlenme kabul edip, önde goýlan wezipeleri üstünlikli ýerine ýetirmek üçin geljekde-de yhlasly zähmet çekjekdiklerine ynandyrýdylar.

TMB-niň Ylmy-önümçilik geňeşi

ähmiýetli iri taslamalary amala teka karzlarynyň möçberini möhüm ugurlarynyň biri

döwlet syýasatynda bank dyrmak, milli manadymyzy nyp barylýan işlere möhüm diňe bir maliýe ulgamyna ähli pudaklaryna öz täsirini harytlaryň we hyzmatlaryň tāk guraly bolmak bilen, dysady howpsuzlygyny üpjün deňagramlylygy saklamagyň Bank ulgamynyň innowasion

«GAHRYMAN ARKADAGYMYZ, ARKADAGLY GAHRYMAN SERDARYMYZ, SIZIŇ BILEN DÜNYÄ DOLÝAR, ŞÖHRATYMYZ-ŞANYMYZ» ATLY ZEHIN BÄSLEŞIGINIŇ JEMLEÝJI TAPGYRY

2025-nji ýylyň 21-nji oktyabrynda paýtagtymyzyň «Toý mekany» dabaralar merkezinde milli pulumyz - manadymyzyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygy mynasybetli bank ulgamynyň işgärleriniň arasynda ygylan edilen «Gahryman Arkadagymyz, Arkadagly Gahryman Serdarymyz, Siziň bilen dünýä dolýar, şöhratymyz-şanymyz» atly zehin bäsleşiginiň jemleýji tapgyry geçirildi.

Geçirilen bäsleşigiň maksady bank işgärleriniň hünär taýdan taýýarlyklaryny, akyl başarnyklaryny ýokarlandyrmak hem-de zehinlileri öňe çykarmak we höweslendirmek bolup durýar.

Bäsleşik iki tapgyrda geçirildi. Birinji tapgyrda şu ýylyň oktyabr aýynyň 1-15-nji seneleri aralygynda Arkadag şäherinde hem-de Ahal, Balkan, Daşoguz, Lebap we Mary welaýatlarynda geçirilen bäsleşiklerde 1-nji orna mynasyp bolan toparlar öz aralarynda öňdebaryjy orunlar üçin bäsleşdiler.

Bäsleşigiň dowamynda Gahryman Arkadagymyzyň hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň taýsyz tagallalary netijesinde ýurdumyza alnyp barylýan il-ýurt bähbitli, umumadamzat ähmiýetli işler, milli ykdysadyýetimizdäki täzelikler, ykdysadyýet, maliýe we bank ulgamynda kabul edilen maksatnamalara, kadalaşdyryjy hukuknamalara laýyklykda durmuşa geçirilýän wezipeler barada aýratyn bellenildi.

Çekeleşikli geçen bäsleşigiň birinji tapgyrynyň netijesinde 1-nji orna «Senagat» paýdarlar täjirçilik bankynyň Lebap welaýatyndaky şahamçasý, 2-nji orna «Halkbank» paýdarlar täjirçilik bankynyň Daşoguz welaýatyndaky şahamçasý, 3-nji orna Arkadag şäheriniň Merkezi banky mynasyp boldular.

Ikinji tapgyr ýurdumyzyň bank ulgamynyň Aşgabat şäherinde ýerleşýän merkezi edaralarynyň arasynda geçirildi. Onda 1-nji orny Türkmenistanyň Merkezi bankynyň, 2-nji orny Türkmen-Türk paýdarlar täjirçilik bankynyň, 3-nji orny bolsa «Rysgal» paýdarlar täjirçilik bankynyň toparlary eýeledi.

Bäsleşigiň ýeniji bolan toparlaryna gymmatbahaly sowgatlar gowşuryldy.

«ARKADAG SERDARLY ÖSÜŞLERE BESLENEN WATANYŇ BAGTYÝAR ZENANLARY» ATLY BÄSLEŞIGIŇ JEMLEÝJI TAPGYRY

2025-nji ýylyň 11-nji oktyabrynda Türkmenistanyň Jemgyýetçilik guramalarynyň merkezinde Türkmenistanyň Merkezi bankynyň, Zenanlar birleşiginiň Merkezi geňeşiniň we Kärdeşler arkalaşyklarynyň Milli merkeziniň bilelikde ýurdumyzyň maliýe taýdan durnukly bolmagyna uly goşant goşýan, bank ulgamynda zähmet çekýän zenanlaryň arasynda ygylan eden «Arkadag Serdarly ösüşlere beslenen Watanyň bagtyýar zenanlary» atly bäsleşigiň jemleýji tapgyry geçirildi.

Mukaddes Garaşsyzlygymyzyň 34 ýyllyk şanly baýramyny, milli manadymyzyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygyny dabaralandyrmak, medeni mirasy, ene-mamalarymyzdan gelýän asylyly ýol-ýörelgeleri, döp-dessurlary, maşgala mukaddesligini, sagdyn durmuş ýörelgelerini wasp etmek bäsleşigiň esasy maksady boldy. Bu bäsleşik zenanlaryň milli ykdysadyýetimiziň ösüşlerine saldamly goşantlaryny, olara goýulýan sylag-hormatyň çäksizdigini, ýurdumyzda zenan mertebesiniň has belentde tutulýandygyny görkezdi.

Bäsleşige gatnaşan zenanlar ulgamda gazanylyan üstünlikleri, ýetilýän sepgitleri, hünärine söýgüsini uly buýsanç bilen beýan etdiler. Şeýle-de Halkara parahatçylyk we ynanyşmak ýylynyň taryhy we şanly wakalaryny joşgunly aýdymlar, gazallardyr çeper okaýyşlar bilen wasp etdiler.

Gahryman Arkadagymyzyň tagallasy bilen çap edilen «Bereketli türkmen saçagy» atly kitapdan ugur alyp, milli tagamlaryň dürli görnüşlerini taýýarladylar. Örän çekeleşikli geçen bäsleşikde öňdebaryjy orunlara mynasyp bolan zenanlara Hormat hatlary we gymmatbahaly ýadygärlik sowgatlary gowşuryldy.

TMB-niň Ylmy-önümçilik geňeşi

BANK IŞGÄRLERİNİŇ HÜNÄRİNİ ÝOKARLANDYRMAK BOÝUNÇA OKUW MASLAHATLARY GEÇIRILDI

2025-nji ýylyň oktyabr aýynda Awaza milli syýahatçylyk zolagynda ýerleşýän «Hazyna» hojalyk jemgyýetinde we TMB-niň Turkmenistanyň Gahrymany A.Nyýazow adyndaky Ýöriteleşdirilen bank mekdebiniň Gökderede ýerleşýän Hünäri ýokarlandyrmak bölümünde bank ulgamynyň hünärmenleri üçin hünäri ýokarlandyryş okuw maslahatlary geçirildi.

2025-nji ýylyň 13-17-nji oktyabry aralygynda ýurdumyzyň banklarynyň Bank işlerini awtomatizasiýalaşdyryş bölümleriniň hünärmenleri üçin Gökderede ýerleşýän Hünäri ýokarlandyrmak bölümünde geçirilen «Bank işleriniň awtomatizasiýalaşdyrylmagy» atly okuw maslahatynda banklarda maglumat ulgamlarynyň we kiberhowpsuzlygyň üpjün edilişi, awtomatizirlenen bank programma üpjünçiligi, çylgym ulgamyna degişli düzgünnamalar we olardan gelip çykýan netijeler barada giňişleýin gürrüň berildi.

2025-nji ýylyň 27-31-nji oktyabry aralygynda Pul dolanyşygy we kassa amallaryna gözegçilik bölümleriniň hünärmenleri üçin «Pul dolanyşygy we kassa amallaryna gözegçilik» atly okuw maslahaty geçirildi. Okuw maslahatynyň dowamynda harz edaralaryny nagt pullar bilen berkitmegiň tertibi, banklaryň kassa amallarynyň auditi, ýurdumyzyň karz edaralarynyň müşderileri bolan edara-kärhanalarda we hususy telekeçilerde kassa amallarynyň alnyp barlyşy, banklaryň kassa dolanyşygynyň girdeji we çykdaý böleginiň çaklamasynyň düzülişi, kassa amallaryny alyp barmagyň tertibi we degişli hasabatlaryň ýöredilişiniň düzgünleri, «Hususy telekeçileriň ygtyýarly karz edaralaryndaky bank hasaplaryna gelýän nagt däl pullary nagt görnüşde çykdaý etmegiň ýa-da fiziki şahslaryň hasabyna geçirmegiň Tertibiniň» düzgünleri, ýurdumyzda pensiýa we döwlet kömek pullarynyň tölenişi baradaky degişli maglumatlary ýaly ugurlarda çykyşlar diňlenildi we gyzyklandyryan soraglar boýunça bank ulgamynyň wekilleri özara pikir alyşdylar.

2025-nji ýylyň 27-31-nji oktyabry aralygynda «Hazyna» hojalyk jemgyýetinde geçirilen «Bank töwekgelçilikleriniň dolandyrylyşy» atly okuw maslahatynda bank töwekgelçiliginiň görnüşleri we olary dolandyrmak, banklarda içerki gözegçiligi gurnamak we ýerine ýetirişine gözegçilik etmek, täjirçilik banklarynyň lizing, faktoring we forfeýting amallary, halkara maliýe bazarlarynda töwekgelçilikleri dolandyrmak, Türkmenistanyň banklarynda daşary ýurt pulunda alyş-çalyş amallaryny gurnamagyň tertibi we olaryň kanunçylyk esaslary, amallary amala aşyryýan şahslar tarapyndan müşderileriň we olaryň benefisiar eýeleriniň talabalaýyk barlagy, jenaýatçylykly ýol bilen alnan girdejileriň kanunlaşdyrylmagyna, terrorçylygyň maliýeleşdirilmegine we köpçülikleýin gyryş ýaragynyň ýaýradylmagynyň maliýeleşdirilmegine garşy hereket etmek boýunça içerki gözegçiligiň kadalaryna bildirilýän talaplar, «Karz taryhy» merkezleşdirilen maglumat binýadyny dolandyrmagyň we ony ulanmagyň düzgünleri, bank işiniň kadalaşdyrylyşy, bankyň aktiw we passiw amallary, halkara amallaryň töleg balansynda hasaba alnyşy ýaly ugurlar barada giňişleýin gürrüň berildi.

Meýilnama laýyklykda geçirilen okuw maslahatlaryna bank ulgamynyň 100-e golaý işgäri gatnaşdy.

TMB-niň Ylmy-önümçilik geňeşi

SELJERIŞ MAKALARY

MANAT - DURNUKLY ÖSÜŞIŇ HEREKETLENDIRIJI GÜÝJI

Halkara parahatçylyk we ynanyşmak ýylynyň 1-nji noýabrynda Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimizde türkmen manadynyň dolanyşyga girizilmeginiň 32 ýyllygy bellenilýär. Döwletligiň milli nyşany bolan türkmen manadynyň dolanyşyga girizilmegi bilen, ýurdumyz sözüň doly manysynda özüniň syýasy hem ykdysady garaşsyzlygyna eýe boldy.

Garaşsyzlyk ýyllarynda Türkmenistanyň Merkezi banky özbaşdak pul-karz syýasatyny işläp taýýarlady we üstünlikli durmuşa ornaşdyrýar. Bu syýasatyň wezipesi milli manadyň goraglylygyny, durnuklylygyny, satyn alyp bilijilik ukybynyň ýokarlanmagyndan ybaratdyr. Şol bir wagtyň özünde karz syýasatyny döwrebaplaşdyrmaga, karz gatnaşyklarynyň gerimini giňeltmäge, karzyň elýeterlilikini üpjün etmäge, karzyň netijeliligini ýokarlandyrmaga gönükdirilendir. Ýurdumyzyň bank ulgamynda sanly ulgama doly geçmäge aýratyn ähmiýet berilýär. Bu ýöne ýerden däl, sebäbi sanly ulgama geçmeklik öňi bilen banklaryň pul-karz syýasatyna yzygiderli gözegçiligi ýola goýmaga, kemçilikleri gysga wagtda az harajat bilen aradan aýyrmaga, dünýäniň ösen döwletleriniň şeýle hem halkara maliýe-karz institutlarynyň baý tejribesini giňden öwrenmäge zerur bolan ähli amatly şertleri döredýär.

Türkmenistanyň Merkezi banky manadyň durnuklylygyny we kadaly aýlanşygyny ýola goýmak

maksady bilen birnäçe ulgamlaryň, toplumlaryň çäreleri işläp düzdi we üstünlikli durmuşa geçirdi. Manadyň ýurduň ykdysady ösüşine we ilatyň ýaşaýyş-durmuş şertlerine täsiri ýokarlandy. Hususan-da, milli manadyň hümmetini pugtalandyrmak, nagt pullaryň dolanşygyny netijeli guramak we düzgünleşdirmek, nagt däl hasaplaşyklaryň gerimini artdyrmak, bank amallaryny geçirmeginiň umumy kadalaryny işläp taýýarlamak, karz edaralarynyň işine bank gözegçiligini amala aşyrmak, daşary ýurt pul dolnyşygy ulgamynda umumy syýasaty alyp barmak hem-de daşary ýurt pul amallaryna pugta gözegçiligi guramak ýaly möhüm ugurlarda umumy döwlet syýasatyny kämilleşdirmek boýunça netijeli çäreler işlenip taýýarlanylýar we durmuşa geçirilýär.

Karz edaralar tarapyndan ýurdumyzyň milli maksatnamalaryna we konsepsiýalaryna laýyklykda ornaşdyrylýan «Internet-bank» we «Mobil-bank» programmalarynyň hereket edýän funksional mümkinçiliklerini kämilleşdirmek boýunça giň gerimli işleri amala aşyrylýar. Karz edaralarynyň bu ugurda döredýän mümkinçiliklerinden peýdalanmaga ýurdumyzyň ilaty tarapyndan uly islegler bildirilip, netijede bank hyzmatlaryndan peýdalanýan müşderileriň sany we olar boýunça geçirilýän amallaryň möçberi günsaýyn artýar.

Ýurdumyzyň karz edaralary häzirki zaman ykdysady ulgamynyň araçysy hökmünde çykyş etmek bilen, maýa goýum serişdelerini merkezleşdirip, işeň herekete getirýärler. Banklar ilatdan we edara görnüşli taraplardan pul serişdelerini çekmekde amatly maýa goýum syýasatyny alyp barýarlar. Bu bolsa banklaryň maýa goýum işjeňligini ýokarlandyrýar we durnukly ykdysady

ösüşü üpjün etmäge ýardam edýär. Hususy eýeçiligiň ösdürilmegi bilen pul ykdysady ykjam gurala öwrülýär we puluň kömegi bilen önümçiligiň ähli tapgyryna gözegçilik güýçlenýär, zähmet resurslarynyň, maliýe serişdeleriniň, maddy gymmatlyklaryň rejeli, tygşytly we ýokary netijeli ulanylyşy üpjün edilýär. Bu ýene-de bir gezek ösüşiň häzirki döwründe puluň ornunyň we ähmiýetiniň ýokarlanýandygyna şaýatlyk edýär.

Raýatlaryň dünýäniň ösen tehnologiýalaryna esaslanýan ygtybarly we amatly şertlerde bank hyzmatlaryndan bökdençsiz peýdalanmagy üçin Türkmenistanyň bank ulgamynda hereket edýän töleg ulgamyny kämilleşdirmek we birnäçe täze töleg-hasaplaşyk gurallaryny hödürlemek boýunça işler döwrebaplaşdyrylýar. Banklarda puluň belli bir bölegi karz görnüşinde hereket edýär. Bankyň karz gatnaşyklarynyň ösdürilmegi öz gezeginde diňe bir pul toplumynyň düzümine oňaýly täsir etmek bilen çäklenmän, eýsem hojalyklaryň işine we ilatyň durmuş meselelerini üstünlikli çözülmegine hem amatly şertleri döredýär.

Şeýlelikde, türkmen manadynyň durnuklylygy üpjün edilýär we ýurdumyzyň maýa goýum özüne çekijiligi ýokarlanýar. Bu öz gezeginde ýurduň ykdysady kuwwatynyň ýokarlanmagyna, manadyň ýerli harytlar bilen üpjün edilmegine, ýurduň eksportynyň artmagyna, täze köp sanly önümçilik kärhanalaryň gurulmagyna, täze iş orunlarynyň döredilmegine ähli mümkinçilikleri döredýär. Şol bir wagtyň özünde maşgala girdejisi artýar, ilatyň tölege ukyplylygy ýokarlanýar, ýurtda hereket edýän pul aýlanşygy kadalaşýar.

Ýene-de bir aýratyn bellemeli ugurlarynyň biri ýurdumyzda hususy telekeçiligiň ösdürilmegidir. Häzirki wagtda telekeçilerimiziň tarapyndan öndürilýän önümleriň jemi içerki önümdäki möçberini 2025-nji ýylda 71,6 göterime ýetirmek göz önünde tutulýar. Telekeçiligiň ösdürilmegi diňe bir ýurduň bolçulygyny üpjün etmek bilen çäklenmän eýsem hyzmatlar ulgamynyň ösmegine hem özüniň oňyn täsirini ýetirýär.

Telekeçilere döwlet tarapyndan hemmetaraplaýyn goldaw bermek, uzak möhletleýin, uly möçberli pes göterimden karz bermek we salgyt ýeňillikleriniň berilmegi ýola goýuldy. Şeýle amatlyklaryň döredilmegi telekeçilere täze iş ýerlerini döretmäge, işleriň, hyzmatlaryň täze görnüşlerini ýerine ýetirmäge, ýokary hilli, ekologiýa taýdan arassa elýeterli bahadan, köp görnüşli önümleri öndürmäge ähli amatlyklary döredti. Munuň netijesinde bolsa ýurtda kadaly haryt-pul dolanyşygynyň hereketi ýola goýulýar we milli puluň satyn alyjylyk ukyby, hümmeti ýokarlanýar.

Ýurdumyzda sanly tehnologiýalaryň ösmegi, kompýuter serişdeleriniň ähli ulgamlarda ornaşdyrylmagy, pul dolanyşygynda serişdeleriň aýlanyş tizliginiň ýokarlanmagy hem-de hasaplaşyklary geçirmekde çykdaýlaryň azalmagy tölegleriň we hasaplaşyklaryň usullaryny kämilleşdirmäge mümkinçilik berýär. Munuň netijesinde ýurdumyzyň banklarynyň milli puluň durnuklylygyny üpjün etmektäki orny has hem ýokarlanýar, ilatyň ýaşaýyş-durmuş şertleri gowulanýar.

Ýakyn gelejekde ýurdumyzyň karz edaralary tarapyndan ýörite mobil programmalar arkaly bank kartlaryny ulanmazdan wirtual kartlar boýunça galtaşyksyz tölegleri amal etmek mümkinçiligini özünde jemleýän taslamany tapgyrlaýyn esasyda ýola goýulyp, bu ugurda geçirilýän amallaryň geriminiň has-da giňeldilmegi bilen, hasaplaşyklary tizleşdirmäge, ýurdumyzyň raýatlaryna gymmatly wagtlaryny we maşgala býujetini has-da tygşytlamaga, şeýle hem sanly ulgam arkaly ýaşyl ykdysadyýetiň durnukly ösüşini üpjün etmäge zerur bolan şertler dörediler.

Ýurdumyzyň ykdysadyýetini özgertermekde aýratyn ähmiýete eýe bolan sanly ykdysadyýeti ösdürmek, geljekde uzak möhletleýin strategiki ösüslere esaslanýan milli ykdysadyýetimiziň we bank ulgamynyň işini kämilleşdirmek, täze önümçilik pudaklaryny we iş ýerlerini döredip, ýurdumyzyň gelejegi bolan ýaşlaryň hünär ussatlygyny kämilleşdirmek we halkymyzyň

ýaşayyş-durmuş şertlerini mundan beýläk-de ýokarlandyrmak maksady bilen, halkara maliýe guramalary we dünýäniň öndebaryjy banklary bilen özara hyzmatdaşlygy giňeltmek boýunça giň gerimli işleriň alnyp barylmagyny dowam etdiriler.

Hormatly Prezidentimiziň Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisindäki çykyşynda «Bank hyzmatlarynyň hilini ýokarlandyrmak, milli manadyň hümmetini saklamak boýunça geçirilen özgertmeler durnukly hem-de ykdysady ösüşi üpjün etdi» diýip örän ýerlikli belledi. Ýurtda hereket edýän puluň durnuklylygy öňi bilen makroykdysady gözegçiliklere oňaýly täsir edýär. Biziň ýurdumyzda geçirilýän köp ugurly ykdysady çäreleriň netijesinde jemi içerki önümiň ösüşi ýokary derejede 6,3 göterimde durnukly dowamly saklanylýar, döwlet býujetiniň girdejisi çykadajydan artykmaç gelýär, zähmet haklary öz wagtynda doly derejede tölenilýär we ilatyň ýaşayyş-durmuş şertleri yzygiderli ýokarlanýar. Bu aýdylanlar ýene-de bir gezek manadyň ykdysady ösüşindäki ornunyň barha ýokarlanýandygyny we bazar ykdysadyýetiniň talaplaryna doly laýyk gelýänligini ähli aýdyňlygy bilen subut edýär.

Baýramdurdy TAÝHAROW,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň professory, ykdysady ylmlaryň kandidaty

SANLY TEHNOLOGIÝALARYŇ HASABYNA ÝERLI ÖNÜMÇILIKLERI ÖSDÜRMEKDE BANK KARZLARYNYŇ ORNY

Gahryman Arkadagymyz tarapyndan başy başlanan giň möçberli özgertmeleriň hormatly Prezidentimiziň parasatly baştutanlygynda üstünlikli dowam etdirilmegi netijesinde ýerli önümçilikleri ösdürmek döwletiň ykdysady syýasatynyň ileri tutulýan ugurlarynyň biridir. Şunda sanly tehnologiýalary peýdalanmak arkaly bank karzlarynyň berilmegi uly ähmiýete eýedir.

Tejribeden görnüşi ýaly banklar – bu ykdysadyýetiň bir bölegidir. Islendik ýurduň durnukly ösüşinde bank ulgamy esasy orunlaryň birini eýeleýär. Karzlaşdyrmak syýasaty ykdysadyýetiň ösüşinde möhüm wezipäni ýerine ýetirýär. Karz serişdeleriniň kömegi bilen:

- hojalyk we şahsy zerurlyklary kanagatlandyrmaga sarp edilýän wagty azaltmak;
- gymmat bahaly zatlary, predmetleri, gymmatlyklary edinmek;
- kärhananyň serişdelerini köpeltmek, önümçilik maksatlaryna ýetmegi çaltlandyrmak;
- ýaşayyş jaýyny, jaý gurmak üçin ýer bölegini almak mümkindir.

Karzlary eýeçiligiň ähli görnüşiniň kärhanalary, şeýle hem döwlet, hökümet we raýatlar ulanyp bilýärler. Yzyna gaýtarylýanlygynyň, möhletliligiň, tölegliligiň, maksatlaýyn we maddy üpjünçiligiň karzlaşdyrmagyň esasy ýörelgeleridigi bellenip geçilmäge degişlidir.

Döwlete dahylly we dahylsyz edara-kärhanalara, hususy telekeçilere önümçilik, dolanyşyk serişdelerini edinmäge, oba hojalygyny ösdürmäge gönükdirilen we raýatlara sarp ediş maksatlary üçin karzlary bermek çäreleri üstünlikli amala aşyrylýar. Netijede, ilatyň hal-ýagdaýy has-da gowulanýar, ýaşayyş-durmuş derejesi yzygiderli ýokarlanýar. Şu maksat bilen, ykdysadyýete gönükdirilýän umumy karzlaryň möçberi ýokarlanýar. Bu karz serişdeleriniň hasabyna Aşgabat şäherinde we sebitlerde ýokary tehnologiýaly täze önümçilikler döredilýär. Häzirki zaman durmuş, ulag-kommunikasiýa, inženerçilik infrastrukturalary emele getirilýär. Daýhan birleşikleri we hojalyklary, oba hojalyk paýdarlar jemgyýetleri hem-de ylmy-barlag institutlary, kärendeçiler, hususy telekeçiler we beýleki oba hojalyk önümlerini öndürijiler ýenillikli bank karzlaryny alýarlar.

Milli we halkara tejribäni öwrenmegiň esasynda aşakdakylary belläp geçmek bolýar. Sanly tehnologiýalaryň üsti bilen ýerli önümçilikleri ösdürmekde bank karzlary esasy wezipäni ýerine ýetirýär. Sebäbi innowasiýalaryň ornaşdyrylmagy maliýeleşdirilýär, şeýle hem töwekgelçilikleri dolandyrmak we müşderilere hyzmat etmek işleri gowulandyrylýar. Sanly tehnologiýalar banklara:

- zaýomçylaryň karzy tölemäge ukyplylygyny has takyk bahalandyrmaga;
- çözümleri kabul etmek we şahsyýetleşdirilen karz önümlerini hödürlemek işini çaltlandyrmaga mümkinçilik döredýär.

Bu bolsa öz gezeginde larynyň ösüşini höwesleşige ukyplylygyny

Sanly tehnologiýalar leri ösdürmekde bank esasy jähtleri:

önümçilik kuwwatlyklendirýär we olaryň bäsýokarlandyryar.

arkaly ýerli önümçilikkarzlarynyň ornunyň

Sanly transformasiýanyň maliýeleşdirilmegi: emeli intellekt, internet zatlar (IoT), bulut hasaplamalary we robotlaşdyrmak ýaly sanly tehnologiýalaryň satyn alynmagy hem-de ornaşdyrylmagy üçin banklar karz serişdelerini berýärler. Olar bolsa ýerli önüm öndürijilere işlerini işjeňleşdirmäge ýardam berýär.

Karzy tölemäge ukyplylygy bahalandyrmagyň gowulanmagy: maşyn arkaly bilim bermegi we uly göwrümlü maglumatlary seljermegi goşmak bilen, sanly tehnologiýalar kärhanalaryň töwekgelçiliklerini we karzy tölemäge ukyplylygyny anyk bahalandyrmaga mümkinçilik berýär. Bu bolsa öz gezeginde kiçi we orta telekeçilik üçin karz serişdelerine barylmagy giňeldýär. Maşyn arkaly bilim bermek emeli intellektiň usullaryndan peýdalanmagyň bir görnüşidir.

Işleriň tizleşdirilmegi: Sanly tehnologiýalar we awtomatlaşdyrmak arzalaryň alynmagyny, karzlara seredilmegini we olaryň berilmegini ep-esli çaltlandyryar. Olar bolsa kärhanalara maýa goýmak üçin zerur maliýeleşdirmegi almaga mümkinçilik döredýär.

Şahsyýetleşdirilen önümler: banklar her bir önümçiligiň özüne mahsus aýratynlyklaryny we onuň sanlylaşdyrmak şertlerindäki islegdir zerurlyklaryny göz önünde tutýan has çeýe we adaptirlenen karz önümleriniň döredilmegi üçin maglumatlary ulanýarlar.

Ösüşiň höweslendirilmegi: sanly tehnologiýalary peýdalanmagyň hasabyna alynan bank karzlary peýdanyň kapitallaşdyrylmagyna, önümçiligiň jemlenmeginiň we ösüşiniň çaltlanmagyna, şeýle hem onuň netijeliliginiň we bazarda bäsleşige ukyplylygynyň ýokarlanmagyna ýardam berýär.

Elýeterliligiň giňelmegi: sanly banklar we onlaýn-platförmalar kärhanalar üçin maliýe hyzmatlaryna girelgäni, şol sanda uzakdaky sebitlerde ýönekeýleşdirýär. Bu bolsa öz gezeginde önümçilik toplumynyň has deň ösdürilmegine ýardam edýär.

Ýokarda beýan edilenleriň esasynda şeýle netijeleri almak mümkindir: bank karzlary ýerli önümçilikleri ösdürmekde möhüm orna eýedir. Sebäbi maliýeleşdirmegiň esasy çeşmeleriniň biri bolup durýar, aýratyn hem, kiçi we orta telekeçilik üçin. Olar kärhanalaryň giňeldilmegi, kämilleşdirilmegi we durnuklylygyň saklanyp galmagy hem-de ösdürilmegi üçin zerur bolan maliýe serişdelerine elýeterliligi üpjün edýär.

Kakageldi HÜMMÄÝEW,
Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky
Döwlet gullugy akademiýasynyň prorektory

SELJERIŞ MAKALARY

MILLI YKDYSADYÝETIMIZ ÖSÜŞ ÝOLUNDA

Eziz Diýarymyzyň daşary syýasat ugry dostluk, birek-birege hormat goýmak ýörelgelerine esaslanýar. Bu asyly ýörelgeler bolsa merdana ata-babalarymyzyň asyrlar aşyp gelýän milli ruhy-ahlak gymmatlyklaryna, döp-dessurlaryna daýanýar. Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistan döwletimiziň dünýä halklarynyň arasynda dost-doganlygy berkitmek, parahatçylygyň we ösüşiň hatyrasyna söwda-ykdysady, energetika, ulag-aragatnaşyk we beýleki ugurlarda hyzmatdaşlyk gatnaşyklaryny pugtalandyrmak babatda alyp barýan işleriniň halkara jemgyýetçiliginde uly goldaw tapmagy şol gatnaşyklaryň ajaýyp zamanamyzda rowaçlanýandygyny aýk-aýdyň görkezýär.

Taryhy ösüşleriň amala aşyrylýan zamanasynda badalga berlen, ýurdumyzy durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň ileri tutulýan ugurlaryny anyk kesgitleýän milli we döwlet maksatnamalary ýurdumyzyň geljekki ösüşleri bilen şertlendirilendir. Has takygy, şol maksatnamalarda ýurdumyzyň ykdysady kuwwatyny artdyrmak, ykdysadyýeti sanlylaşdyrmak, diwersifikasiýalaşdyrmak, ösen isleglere laýyklykda, ýokary hilli harytlaryň we önümleriň möçberlerini artdyrmak bilen bagly giň gerimli çäreler toplumy bellendir. Bu maksatnamalara laýyklykda gurulýan dürli maksatly binalaryr desgalar ykdysady ösüşimizi çaltlandyrmakda möhüm ähmiýete eýedir.

Ykdysady ösüşiň gazananlarynyň halkymyzyň ýaşaýyş-durmuş şertlerini mundan beýläk-de gowulandyrmaga gönükdirilmegi ýurdumyzda «Döwlet adam üçindir!», «Watan diňe halky bilen Watandyr! Döwlet diňe halky bilen döwletdir!» diýen ajaýyp ýörelgeler esasynda adam hakynda edilýän aladanyň subutnamasydyr.

Ýurdumyzda amala aşyrylýan özgertmeleriň barha artýan depginleri, berýän oňyn netijeleri Türkmenistanyň taryhy taýdan hem döwrebaplyk ölçeginde öňegidişikli ýol bilen öňe barýandygyny tassyklaýar. Jemgyýetçilik jebisligini has-da pugtalandyryan milli ideýany üstünlikli durmuşa geçirmegiň usuly, ykdysadyýeti diwersifikasiýa ýoly bilen ösdürmegiň we oňyn zähmet bölünişi boýunça dünýä bazaryndaky bäsdeşlikde artykmaçlyklaryny döretmegiň guraly hökmünde döwletimiziň strategiýasy üstünlikli durmuşa geçirilýär.

Garaşsyzlyk ýyllarynda milli ykdysadyýetimizi toplumlaýyn esasda ösdürmek babatda durmuşa geçirilýän işleriň hatarynda ykdysadyýetiň nebitgaz, himiýa, energetika pudaklaryna aýratyn ähmiýet berilýär. Pudagyň çig mal binýady bolup durýan tebigy gaz häzirki wagtda energiýa serişdeleriniň möhüm çeşmeleriniň biridir. Beýleki energiýa çeşmeleri bilen deňeşdirilende, tebigy gaz birnäçe artykmaçlyklara eýedir.

Hemişelik Bitarap diýarymyzyň daşary syýasatynda gazanylýan ösüşler döwletimiziň dünýä ýüzündäki ornuny pugtalandyrmak bilen, Türkmenistanyň parahatçylyk, dost-doganlyk ýörelgeleri esasynda alyp barýan işleriniň ýokary baha mynasyp bolýandygyny aýk-aýdyň görkezýär. Parahatçylygyň we ösüşiň hatyrasyna özara bähbitli gatnaşyklary pugtalandyrmak, sebitde we dünýäde asudalygy berkitmek ýurdumyzyň ýöredýän daşary syýasatynyň baş maksadydyr. Ýurdumyzda daşary döwletlerden getirilýän harytlaryň ornuny tutýan önümçilik kuwwatlyklaryny artdyrmak, ykdysadyýetiň eksport ugruny ýokarlandyrmak işleri degişli derejede höweslendirilýär. Bu bolsa öz oňyn netijesini berýär. Şunuň bilen baglylykda, sanly ykdysadyýeti ösdürmek boýunça öňde durýan wezipeleriň üstünlikli amala aşyrylmagyna möhüm ähmiýet berilýär.

Döwletiň daşary ykdysady syýasatynda eksporta goldaw bermek babatynda amala aşyrylýan çäreler möhüm orny eýeleýär. Olaryň baş maksady ýurtda ykdysady ösüşi gazanmaklyga gönükdirilendir. Şunuň bilen baglylykda, eksporta goldaw bermek babatyndaky

çäreler ösüşiň serişdesi hökmünde hyzmat etmelidir. Özünüň mazmuny boýunça eksporta döwlet goldawyny bermek milli kärhanalaryň halkara bazarlaryndaky bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmaga we milli işewürligiň daşky bazarlara netijeli aralaşmagy üçin oňyn şertleri döretmäge gönükdirilendir. Bu goldaw eksport ediji kärhanalar tarapyndan öz töwekgelçiliklerini we harajatlaryny azaltmak üçin peýdalanylýar. Şeýle-de bolsa, bir tarapdan, eksport işinde döwlet goldawyndan peýdalanýan kärhanalar daşky bazarlardaky bäsdeşlikde üstünlik gazanmakda uly artykmaçlyklara eýedirler.

Amangül GURBANDURDYÝEWA,
Türkmenistanyň Merkezi bankynyň
Balkan welaýat şahmaçasynyň
Işgärler boýunça baş hünärmeni

YKDYSADY ÖSÜŞI ÜPJÜN ETMEKDE BANK KARZLARYNYŇ ORNY

Ýurdumyzyň ykdysady ösüşini üpjün etmekde, ykdysadyýetiň dürli pudaklarynyň öňde goýýan strategiki wezipelerini üstünlikli amala aşyrmakda bank ulgamy möhüm orny eýeleýär. Şunuň bilen baglylykda ýurtda alnyp barylýan pul-karz syýasatynyň çäklerinde onuň degişli gurallaryny sazlaşykly ulanmak arkaly ykdysadyýetiň depginli ösüşi we makroykdysady deňeçerligi üpjün edilýär.

Dünýä ykdysadyýetiniň maliýe globallaşmagy ýurduň maliýe we bank ulgamynyň hereket edýän düzüminiň üýtgedilmegine göniden-göni täsir edýär. Döwrebap bank hyzmatlary tehnologiýa üstünlikleriniň, müşderileriň islegleriniň üýtgemeginiň we kadalaşdyryjy-hukuk binýadynyň giňelmegi netijesinde ägirt uly özgerişlikleri başdan geçirýär. Şeýle üýtgemeleriň möhüm elementleriniň biri hökmünde, karz edaralarynyň sanly ulgama geçirilmegi we olarda häzirkizaman innowasion tehnologiýalaryň ornaşdyrylmagy çykyş edýär.

Bank işiniň halkara tejribesinde iki ýagdaýdan, ýagny müşderiniň nukdaýnazaryndan we bankyň nukdaýnazaryndan hil ölçeglerini işläp düzýärler. Müşderiniň nukdaýnazaryndan bank hyzmatlarynyň hiliniň ölçegleri hyzmatyň tizligi, amallaryň öz wagtynda bolmagy, bankyň iş wagty, ýagny bank bilen şahsy gatnaşyklaryň tarapydyr. Müşderi bank hyzmatlarynyň hil derejesini olaryň nyrlary bilen deňeşdirilýär.

Bank işiniň hil derejesi aşakdakylar bilen kesgitlenýär, ýagny içerki iş prosesleriniň tizligi, durmuş prosesleriniň netijeliligi, işgärleriň höweslendiriş häsiýeti, zähmet öndürilijiligi, karz töwekgelçiliginiň derejesi we bank hyzmatlaryny öndürmek üçin çykdajylaryň derejesi degişlidir. Müşderilere hyzmat etmegiň hilini ýokarlandyrmaga üns bermekden başga-da, banklar şol bir görnüşdäki hyzmatlaryň bahasyna, müşderi binýadyna hem-de hyzmat edilişine baglylykda belli bir derejede hyzmatyň hilini hem tapawutlandyrýarlar.

Bank ulgamynda sanly ulgam we tehnologiýa innowasiýalar diýlip, häzirki zaman maglumat tehnologiýalaryny ulanmak bilen täze döwrebap bank önümlerini döretmeklige, ozal hereket edýän bank hyzmatlarynyň hilini kämilleşdirmeklige, ýerine ýetirilýän hyzmatlaryň bäsdeşlige ukyplylygyny we netijeliligini ýokarlandyrmak maksady bilen täze tehnologiýa enjamlaryny ulanmaklyga hem-de müşderilere bank hyzmatyny ýerine ýetirmekligiň tehnologiýasyny ösdürmeklige düşünilýär.

Milli ykdysadyýetimiziň bazar gatnaşyklary şertinde hereket edýän döwründe ýurdumyzy durmuş-ykdysady taýdan ösdürmek ugrunda diwersifikasiýalaşdyrylan, bäsdeşlige ukyply, in-

nowasion ösüşini üpjün etmek üçin bank ulgamynyň durnukly bolmagyny gazanmak wajyp bolup durýar.

Kabul edilen Milli Maksatnamalarda döwrebap programma üpjünçiliklerini, serwer we kompýuter enjamlary bilen üpjünçiligi yzygiderli kämilleşdirmek üçin bu ugurda daşary ýurtly kompaniýalar bilen bir hatarda ýerli dürli ugurly programma önümlerini taýýarlaýjylar bilen degişli işleriň ýola goýulmagy kanuny ýagdaýdyr.

Ýurdumyzda aragatnaşyk ulgamyny toplumlaýyn döwrebaplaşdyrmak hem-de diwersifikasiýa ýoly bilen ösdürmek arkaly degişli ugra öndebaryjy enjamlary we täzelikleri ornaşdyrmak boýunça internet ulgamynyň her bir raýata elýeterli bolmagyny gazanmak üçin ähli şertler döredilýär we üstünlikli hereket edýär.

Internet ulgamyndan peýdalanmak arkaly bütindünýä toruna aralaşmaga elýeterliligiň döredilmegi, ýurduň bank ulgamynyň işini ösdürmäge itergi berýär, çünki internet ulgamyndan zerur bolan maglumatlary almak mümkinçiliginiň döredilmegi, karz edaralarynda gündelik geçirilýän amallaryň hilini gowulandyrmaga we dünýä banklarynyň iş tejribelerini öwrenip, olary ýurdumyzyň bank ulgamynda ornaşdyrylmagynyň mümkinçiliklerine şert döredýär.

Gurbanberdi EÝEBERDIÝEW,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň «Bank işi» kafedrasynyň uly mugallymy

MENZILARA BANK ULGAMY - MÜŞDERILERIŇ GÖWÜN GANATY

Hormatly Prezidentimiziň milli ykdysadyýetimiziň dürli pudaklarynyň önünde goýýan gelejegi nazarlaýan wezipelerini ýerine ýetirmekde bank ulgamy möhüm orny eýeleýär. Ýurdumyzyň bank ulgamynyň durnukly ösüşini üpjün etmek babatynda karz edaralarynyň alyp barylýan işleriniň netijeliligi artdyrylýar, hödürlenýän bank hyzmatlarynyň bäsdeşligi güýçlendirilýär. Nagt däl tölegleriň möçberini hem-de pul dolanyşygynyň netijeliligini ýokarlandyrmak üçin halkara tejribesiniň öndebaryjy tilsimatlaryna esaslanýan ugurlary has-da ýaýbaňlandyrmak boýunça giň gerimli işler amala aşyrylýar.

Menzilara bank hyzmat ulgamy - bu müşderileriň banka barmazdan, şahsy kompýuter ýa-da ykjam telefon arkaly hasaplaryny dolandyrmak we bank amallaryny ýerine ýetirmäge mümkinçilik döredilen bank hyzmatydyr. Bu hyzmatdan peýdalanmak üçin hyzmat edilýän banka arza bilen ýüz tutmak ýeterlidir.

Häzirki döwürde ýurdumyzda karz edaralary tarapyndan hödürlenilýän döwrebap sanly hyzmatlaryň görnüşleri yzygiderli artdyrylýar. Şolaryň hatarynda «Internet-bank», «Mobil-bank», «Elektron söwda», «Halkbank-terminal», «Galtaşyksyz töleg», «VISA Virtual», «Menzilara bank», «Sanly kart», «Sanly töleg», «Sanly karz» ýaly hyzmatlar bar. Olaryň kömegi bilen karzlary resmileşdirmek, internet ulgamy arkaly bank hasaplaryny görmek, elektron göçürmeleri almak, elektron töleg tabşyryklaryny taýýarlamak, onlaýn görnüşde täze bank kartlaryny açmak, bir kartdan beýleki karta pul serişdelerini geçirmek, harytlar we hyzmatlar üçin hasaplaşyklary geçirmek ýaly dürli amallary ýerine ýetirmek mümkindir. «VISA» we «MasterCard» halkara töleg ulgamlarynyň ornaşdyrylmagy bu ugurda möhüm ädim boldy. Munuň özi Türkmenistana ählumumy bank hyzmatlary ulgamyna goşulşmaga, ýurdumyzyň esasy banklarynyň işewürlik abraýyny artdyrmaga, olaryň bazardaky ornuny pugtalandyrmagyna, köp sanly müşderini özüne çekmegine, dünýä derejesinde hasaplaşyklary amala aşyrmak üçin ägirt uly infrastrukturany peýdalanmaga mümkinçilik berýär.

Raýatlaryň isleglerini kanagatlandyrmak, internet arkaly hödürlenilýän hyzmatlaryň sanyny artyrmak, bank kartlarynyň howpsuzlygyny üpjün etmek hem-de tölegler geçirilende töwekgelçilikleri azaltmak maksady bilen, Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş banky tarapyndan täzeçil usulyň — «VISA Virtual» bank kartynyň ulanyşa girizilendigini bellemek gerek. Mundan başga-da, «Daýhanbank», «Türkmenistan» döwlet täjirçilik hem-de «Halkbank» paýdarlar täjirçilik banklary daşary ýurtlarda okaýan talyplaryň okuw we umumy ýaşayyş jaý töleglerini onlaýn görnüşde tölemek üçin niýetlenen sanly hyzmatlary hödürleýärler. Şeýle hem bu elektron töleg ulgamy arkaly fiziki şahslaryň Türkmenistanyň çäginde daşarda saglygynyň barlanylmagy we bejerilmegi üçin töleglerini tölemek, «VISA», «MasterCard» halkara bank kart hasaplaryny internet ulgamynyň üsti bilen özbaşdak doldurmak mümkindir.

Türkmenistanyň «Daýhanbank» döwlet täjirçilik bankynyň «Menzilara bank» hyzmaty-da bank hyzmatlarynyň täze görnüşleriniň biridir. Onuň işe girizilmegi bank hasaplaryny dolandyrmagyň has-da döwrebaplaşdyrylmagyna, dürli bank amallarynyň çalt ýerine ýetirilmegine, hususan-da, pul geçirimleriniň amala aşyrylmagyna, hasapdaky galan pul serişdeleriniň möçberiniň barlanmagyna, hasap baradaky göçürmeleriň alynmagyna, karzlary we goýumlary tölemegiň tertibiniň kesgitlenilmegine ýardam etdi.

Ýurdumyzda sanly ykdysadyýeti ösdürmek boýunça wezipeleri durmuşa geçirmek boýunça «Türkmenistan» döwlet täjirçilik banky tarapyndan alnyp barylýan işleriň çäklerinde döwrebap programma üpjünçilikleri, serwer we kompýuter enjamlary bilen üpjünçiligi yzygiderli kämilleşdirilýär. 2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna bankyň menzilara bank ulgamyna jemi edara görnüşli hem-de hususy kärhanalar we telekeçilerden ybarat 1,4 müňe golaý müşderi birikdirildi. Bankyň müşderileri tarapyndan şu ýylyň ýanwar-oktýabr aýlarynda jemi 44,5 müňe golaý amal geçirilip, pul möçberi 1 197,24 million müň manada barabar boldy. Bu görkeziji geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende 2,0 esse artdy.

Bank bank hyzmatlaryny döwrebaplaşdyrmak boýunça alnyp barylýan işler ulgamyň özüne çekijiliginiň ýokarlanmagyna, fiziki hem ýuridik şahslaryň goýumlaryny çekmegiň, olary bermegiň tertibini ýeňilleşdirmäge, bank ulgamyny mundan beýläk-de ösdürmäge we onuň halkara maliýe bazarlaryna goşulýşmagyny üpjün etmäge ýardam berýär.

Gurbanmyrat TOÝMYRADOW,
Türkmenistanyň «Türkmenistan» döwlet täjirçilik bankynyň
«Altyn Dag» şahamçasynyň dolandyryjysy

INNOWASION TEHNOLOGIÝALAR - YKDYSADY ÖSÜŞIŇ MÖHÜM GURALY

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe milli ykdysadyýetimizi diwersifikasiýalaşdyrmak, elektron senagatyny ösdürmek we maglumat-aragatnaşyk tehnologiýalarynyň iň soňky gazananlaryna esaslanýan ösen ykdysadyýeti kemala getirmek boýunça netijeli işler amala aşyrylýar. Sanly ykdysadyýeti durmuşa ornaşdyrmakda we maglumat jemgyýetini kemala getirmekte sanly başarnyklary has-da ýokarlandyrmaga aýratyn üns berilýär.

Ykdysadyýetiň diwersifikasiýalaşdyrylmagy bilen, önümçiligiň ähli görnüşiniň taýýar önümi çykarmaga bolan ukybynyň artdyrylmagy, bazar hyzmatlarynyň köptaraplaýyn ýola goýulmagy we innowasion ösüşleriň düýbiniň tutulmagy, ilkinji nobatda, adam maýasyny yzygiderli kämilleşdirmäge gönükdirilen çäreleriň durmuşa geçirilmegine esaslanýar. Bu ugurda degişli kada-

laşdyryjy hukuknamalaryny işläp taýýarlamak, häzirki zaman dolandyryş ulgamyny ösdürmek, ylmyň ösmegine döwlet goldawyny bermek ýaly meseleler öz möhümligi bilen tapawutlanýar. Täze tehnologiýalary işjeň ornaşdyrmakda we döretmekde bilimiň, ylmyň aýratyn orun eýeleýändigini nazara alsak, alymlaryň, inženerleriň we tejribeli hünärmenleriň önünde jogapkärli wezipeleriň durandygyna göz ýetirmek bolýar. Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş institutynyň hünäri ýokarlandyryş fakulteti tarapyndan hem, bu ugurlar boýunça hünärmenleriň hünärini ýokarlandyryan okuwlaryň okadylmagy döwrebapdyr.

Sanly ykdysadyýeti ösdürmekde daşary ýurt tejribäniň öwrenilmegi, ylym we bilim ulgamlarynyň düýpli özgerdilmegini, elektron senagatynyň depginli ösdürilmegini, ylmy talap edýän önümçilikleriň döredilmegine işewürlerimiziň giňden çekilmegini talap edýär. Jemgyýetiň, işewürligiň we hökümetiň sanlylaşdyrylmagyny şertlendirýär. Sanly ulgamda maglumatlary alyşmagyň hasabyna bilimleriň kämilleşdirilmegine, ýokary tehnologiýaly pudaklarda täze döwrebap iş orunlarynyň döredilmegine giň mümkinçilikleri açýar.

Sanly ykdysadyýet XXI asyryň in möhüm ösüş ugurlarynyň biri bolup, tehnologiýalaryň ösmegi bilen has çalt depginlerde üýtgeýär. Olara emeli aň (AI), big data, zatlaryň interneti (IoT), blokçeýn, kriptowalýutalar, tokenler, bulutlaýyn tehnologiýalar degişli bolup, olar häzirki zaman maliýe bazarlarynyň, önümçiligiň we gündelik durmuşyň aýrylmaz bir bölegine öwürüldi.

Emeli aň we big data häzirki zaman ykdysadyýetiniň özenini düzýär. Uly göwrümlü maglumatlary (big data) çalt işläp we derňäp bilýän AI (emeli aň) algoritmleri kärhanalara bazar tendensiýalaryny (ösüş meýillerini) çaklamaga, müşderileriň isleglerini anyklamaga we çykdaýjlary azaltmaga mümkinçilik berýär. Ýagny:

- bank ulgamynda: karz töwekgelçiligini bahalandyrmak, galplygy ýüze çykarmak we müşderileriň tölege ukyplylygyny çaklamak üçin ulanylýar;

- marketingde: müşderi segmentasiýasy we şahsylaşdyrylan mahabatlar üçin netijeli guraldyr.

Bulutlaýyn tehnologiýalar düşüňjesiniň ykdysadyýetdäki tehnologiýalaryň beýleki görnüşleri bilen arabaglanyşygynyň aýratynlyklary, ýagny:

- AI (emeli aň) we Big Data: Bulut ulgamlary maglumatlaryň saklanmagyny we işlenmegini üpjün edýär.

- IoT (zatlaryň interneti): IoT enjamlar arkaly ýygňalan maglumatlar «bulut» ulgamlarynda saklanýar we işlenilýär.

- blokçeýn: merkezleşdirilmedik amallaryň maglumatlary hem «bulut» ulgamlarynda täjirçilik maksatlary bilen ulanylýar.

Bu baglanyşyk, kompaniýalar tarapyndan tehnologiýalaryň çylşyrymly ulgamyny döretmegine we sanly transformasiýa geçmegine mümkinçilik berýär.

Bulutlaýyn tehnologiýalar maglumatlary saklamak we işlemek üçin in möhüm platformalaryň biri bolup, sanly transformasiýada möhüm orny eýeleýär. Bu tehnologiýa guramalara ýokary çykdaýjyly serwerler satyn almazdan, maglumatlary saklamak we işlemek üçin çeyelik berýär, ýagny:

- bank ulgamynda: «bulutlaýyn» ulgamlar arkaly maliýe amallarynyň hakyky wagt tertibinde maglumatlar bazasy döredilýär. Bu bolsa, maglumatlaryň elýeterliligini gowulandyryr we işiniň dowamlylygyny üpjün edýär.

- telekeçilikde: işewürler islendik ýerden maglumatlary alyp, çalt karar kabul edip bilýärler. Bu çeyelik iş öndürjiligiňi ýokarlandyryr.

IoT sanly dolandyryş ulgamynyň esasy bölegi bolup durýa, enjamlary dürli ulgamlarda maglumat toplamak we dolandyrmak işini ýeňilleşdirýär.

Sanly ykdysadyýetde IoT maliýe hyzmatlaryndan başlap logistika, önümçilik we bank puda-

gynda giňden ulanylýar. Bank ulgamynda, töleg terminallary we bankomatlary IoT arkaly hakyky wagt tertibini seljerip, tehniki meseleleri tiz çözmäge we müşderilere edilyän hyzmatlary has-da gowulandyrmaga mümkinçilik berýär. Senagat kärhanalarynda bolsa, öndürji enjamlaryň işini yzarlamak we çykadjylary azaltmak üçin ulanylýar.

Ykdysadyýetiň sanlylaşdyrylmagynyň pul dolanyşygynyň we maýanyň häsiýetine täsir edýändigini görýäris. Şundan ugur alsak, pul we maýa islendik döwürde-de harytlaryňdyr hyzmatlaryň gymmatyny aňladýan ölçeg birligi bolup çykyş edip gelýär. Döwür bilen aýakdaş gidip, ösüş-özgerişlere uýgunlaşmak bolsa üstünligiň binýadyndaky esasy şertleriň biridir.

Maglumat-aragatnaşyk tehnologiýalarynyň okgunly ösýän döwründe dünýäde barha kämil innowasion işläp taýýarlamalar döredilýär. Tazeçillikler ozalkylardan has çalt ýaýrap, durmuşmyza işjeň ornaşdyrylýar. Ähli ulgamlarda bolşy ýaly, maliýe we ykdysadyýet pudagy hem ýokary tizlikde döwrebaplaşdyrylýar. Söwda-ykdysady amallary ýenilleşdirýän sanly tazeçillikler pudaga yzygiderli ornaşdyrylýar.

Sanly tehnologiýalaryň ösmegi bilen soňky birnäçe ýylda kriptowalýutalar, tokenler, maýning tehnologiýalary ýaly innowasiýalaryň meşhurlygy barha artýar. Olaryň ählisi «sanly ýa-da wirtual aktiwler» diýlip atlandyrylýan düşünjäniň çäklerinde umumylaşdyrylýar.

Wirtual aktiwleri özlerine eýelik edýän taraplara peýda getirýän sanly dolanyşyk serişdeleri hökmünde häsiýetlendirmek bolar. Häzirki döwürde dünýä ykdysadyýetinde wirtual aktiwleriň paýy onçakly uly bolmasa-da, olaryň ösüş depgini barha ýokarlanýar. Bilermenler bu paýyň yzygiderli artyp, eýýäm ýakyn geljekde ähmiýetli orun eýelejekdigini çaklaýarlar. Dürli ýurtlarda wirtual hasaplaşyk serişdeleriniň işjeň ulanylyp başlanandygy göz önünde tutulsa, bu çaklamanyň amala aşjakdygyna ynam edip bolar.

Dünýä tejribesinden görşümüz ýaly, wirtual aktiwler gymmatyň sanly aňlatmalary bolup, olar söwda amallarynda, alyş-çalyşda, maýa goýumda peýdalanylyp bilinýär. Wirtual aktiwler diňe sanly görnüşde gabat gelip, köplenç halatda blokçeýn tehnologiýalaryna esaslanýar. Blokçeýn — merkezleşdirilmedik we ýaýraw görnüşdäki maglumatlar gory bolup, ol özara baglanyşykly bloklaryň zynjyryny emele getirýär. Bu tehnologiýa maglumatlaryň aýdyňlygyny, howpsuzlygyny we üýtgeşsizligini üpjün edýär. Çünki agzalan bloklaryň her biri özünden öňki bloguň kriptografik goluny özünde saklaýar we olaryň haýsydyr birindäki maglumatlaryň üýtgedilmegi бүтін halkanyň üýtgemegine eltýär. Başgaça aýdylanda, blokçeýn amallar, geçirimler, aktiwler bilen bagly ýa-da islendik maglumatlary ýazmak we saklamak üçin niýetlenen sanly reýestr bolup durýar. Maglumatlaryň bir serwerde däl-de, dürli kompýuterleriň torlary boýunça ýaýradylan görnüşde bolmagy onuň ygtybarlylygyny ýokarlandyrýar. Şol tora dahylly taraplaryň her birinde tutuş maglumatlar gorunyň nusgasynyň bolmagy olary galplaşdyrmaga ýol bermeýär. Maglumatlar blokçeýne ýazylandan soň, olary üýtgetmek ýa-da bozmak mümkin bolmaýar. Goragyň kriptografik usullary bolsa bloklardaky maglumatlaryň bitewüligini we üýtgeşsizligini üpjün edýär.

Wirtual aktiwler maddy däl bähbitler görnüşinde bolup, dürli hasaplaşyklarda ulanylyp bilinýär. Olar özbaşdak hasaplaşyk ýa-da toplaýyş serişdeleri, ýagny puluň bir görnüşi, ýa bolmasa, kesgitli emläklere bolan hukugy kepillendirýän tokenler hökmünde-de bolup bilýär. Tokenler aksiýalardyr obligasiýalar ýaly gymmat bahaly kagyzlar, gozgalmaýan emläkler, hatda kompýuter oýunlarynda we internet torlarynda toplanýan utuklar görnüşinde-de bolýar. Wirtual aktiwler kesgitli gymmata eýe bolup, olaryň bahasy bazardaky islegiň derejesine laýyklykda, ýokarlanyp ýa-da peselip bilýär.

Halkara tejribesine ser salynsa, VISA, MasterCard, SWIFT ýaly adaty halkara töleg ulgamlary hem ýuwaş-ýuwaşdan sanly aktiwleriň tehnologiýalaryny ornaşdyrýarlar, ylaýtada CBDC atly

Merkezi banklaryň sanly pullary (resmi döwlet tarapyndan çykarylýan kriptowalýutalar) girizilýär. Klirinigiň, nettingiň we serhetara töleg geçirimleriniň adaty mehanizmlerini sanly aktiwleriň täze görnüşlerini göz önünde tutmaklyk ýerliklidir. Umuman alanyňda, virtual aktiwler sanly ykdysadyýetiň aýrylmaz bir bölegine öwrüldi. Kriptowalýutalar we tokenler diňe bir maliýe bazarlarynda däl, eýsem sungat, medeniýet we maýa goýum bazarlarynda hem täzelikleri döredýär. Bu ýerde bazaryň töwegelçiliklerini azaltmak üçin howpsuzlyk çärelerini we kadalaşdyryjy düzgünleri kämilleşdirmek möhümdir.

Geljekde virtual aktiwler özleriniň maliýe bazarlarynyň we ykdysady gatnaşyklaryň aýrylmaz bölegine öwürüljekdigine, şeýlelikde ykdysady ösüşiň esasy hereketlendiriji güýjüniň biri boljakdygyna ynam döredýär. Ykdysadyýeti sanlylaşdyrmakda we innowasion işläp taýýarlamalary, öndebaryjy tejribeleri ornaşdyrmakda oňlanyşykly çemeleşilmegi, kämil kanunçylyk binýadynyň döredilmegi oňyn netijelerini berýär.

Annamuhammet GELDİMÄMMEDOW,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň «Bank işi» kafedrasynyň uly mugallymy,

Abdyrahman DURDYÝEW,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň 2-nji ýyl talyby

LEBAP WELAÝATY: BANK ULGAMYNDAKY ÖSÜŞLER

Bank ulgamynda sanly innowasion tehnologiýalaryň tapgyrlaýyn ornaşdyrylmagy bilen pul dolanyşygynda serişdeleriniň aýlanyş tizliginiň ýokarlanmagy hem-de hasaplaşyklary geçirmekde çykadjylaryň azalmagy tölegleriň we hasaplaşyklaryň öndebaryjy usullarynyň kämilleşdirilmegine mümkinçilik berýär. Bank ulgamynda ýola goýlan sazlaşykly işleriň netijesinde Lebap welaýatymyzyň çägendäki karz edaralary hem müşderilere edilýän hyzmatlaryň gerimini günsaýyn giňeldýär.

2025-nji ýylyň 1-nji oktyabr ýagdaýyna Lebap welaýatynyň çäginde 32 sany bank şahamçalary we 10 sany bank gulluklary hereket etmek bilen, müşderilere giň möçberli bank hyzmatlary hödürlenilýär.

2025-nji ýylyň 1-nji oktyabr ýagdaýyna welaýatyň ykdysadyýetine siňdirilen karz goýumlarynyň möçberi 4 584,44 mln manatdan ybarat bolup, geçen ýylyň degişli döwrine göre 11,1 göterim artdy. Karz goýumlarynyň 28,5 göterimi döwlet eýeçiligine degişli kärhanalara, 19,3 göterimi döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärhanalara we telekeçilere, 52,2 göterimi şahsy taraplara berlen karzlaryň paýyna düşýär.

Kiçi we orta telekeçiligi goldamak, milli ykdysadyýetimiziň hususy böleginiň ösdürilmegine ýardam bermek maksady bilen, welaýatyň çägendäki banklar tarapyndan birnäçe amatlyklary bolan ýenillikli bank karzlary berilýär. Hasabat senesine karz goýumlaryň 1 462,18 mln manady ýaşayyş jaýlaryny gurmak we satyn almak, 1 056,79 mln manady oba hojalyk önüm öndüriljilere önüm öndürmek we oba hojalyk tehnikalaryny satyn almak, 1129,12 mln manady sarp ediş maksatly karzlara, 498,64 mln manady önümçilik maksatlaryna, 383,60 mln manady gaýry maksatlara, 54,11 mln manady bolsa ýaş çatynjalara öý göşlaryny satyn almak maksadyna berlen karzlara degişlidir.

Bank hyzmatlarynyň gerimini giňeltmek, şeýle hem şahsy hojalygyny ýöredýän raýatlara goldaw bermek maksady bilen kiçi göwrümlü karz hyzmatlary işjeň hereket edýär. Raýatlara onlaýn görnüşde karzlary resmileşdirmek we karz almaga isleg bildirýän raýatlara ýüztutmalaryny onlaýn görnüşde resmileşdirmek, müşderä bu ýüztutmalarynyň ýagdaýy barada menzillara habar bermek

hyzmatynyň kämilleşdirilen görnüşi, ýagny «onlaýn-kabulhana» döredildi.

Welaýatyň çäginde hereket edýän karz edaralary tarapyndan 2025-nji ýylyň 1-nji oktýabr ýagdaýyna sanly ulgam arkaly sarp ediş maksatly karzlar boýunça ýüz tutan 5,8 müňe golaý raýata 163,35 mln manat möçberinde karz serişdeleri resmileşdirildi. Bu görkeziji geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende 45,2 göterim artdy. Häzirki wagtda bu hyzmatyň mümkinçiliklerinden peýdalanýan raýatlarymyzyň sany günsaýyn artýar.

Türkmenistanyň «Halkbank» paýdarlar täjirçilik banky tarapyndan raýatlara karzlary resmileşdirmekde sanly ulgamy ulanmak arkaly ýeňillikleri döretmek maksady bilen «Sanly karz» ulgamy ornaşdyryldy. Raýatlarymyz bu bankyň resmi internet sahypasynyň üsti bilen hödürlenilýän «Sanly karz» mobil goşundyny öz ykjam telefonlaryna ýüklemek arkaly banka barmazdan onlaýn görnüşinde sarp ediş karzyny almak üçin ýüz tutmaga, onuň ýagdaýyny bilmäge, her bir müşderiniň öz karz taryhyny özbaşdak barlamaga, bank tarapyndan karz almak üçin talap edilýän kagyz görnüşindäki resminamalary aradan aýyrmaga, alyp boljak karzyň möçberini, awtomatiki görnüşinde kesgitlemäge mümkinçilik döredýär. Karz edaralary hödürleýän karz hyzmatlarynyň ählisinde-de öz müşderilerine aňryçäk ýeňillikleri göz önünde tutýarlar. Bu hyzmat adyndan hem belli bolşy ýaly, sanly elektron usullar arkaly, ýagny ykjam goşundynyň üsti bilen amala aşyrylýar. «Sanly karz» hyzmatynyň artykmaçlygy ýüklenilip alnan ykjam goşundy arkaly müşderileriň pasportynyň we aýlyk zähmet haky geçirilýän bank kartynyň maglumatlarynyň hem-de karz taryhynyň awtomatiki usulda barlanylýandygyndan ybaratdyr. Ýagny karz alyjy tarapyndan banka hiç hili resminama tabşyrmak zerurlygy ýok. Şol sebäpli müşderilerimiz sarp ediş maksatlary üçin isleg bildiren karz serişdelerini almagy üçin banka diňe bir gezek gelmegi ýeterlik bolýar. Sanly ulgamda ýerine ýetirilýän bank amallary müşderileriň bank hyzmatlaryna bolan isleglerini kanagatlandyrmaga, pul geçirimlerini ýeňilleşdirmäge, netije-de olaryň wagtyny we serişdelerini tygşytlamaga mümkinçilikleri berýär.

Hormatly Prezidentimiziň parasatly baştutanlygynda nagt däl hasaplaşyklaryň gerimini giňeltmek maksady bilen sanly ulgamda «Internet-bank», «Mobil-bank», «Elektron söwda» ýaly ulgamlary ornaşdyrmak we kämilleşdirmek işlerine yzygiderli maýa goýum serişdeleri goýulýar. Bu ulgamlaryň üsti bilen geçirilýän nagt däl hasaplaşyklaryň möçberi günsaýyn artýar. Şu ýylyň ýanwar-sentýabr aýlarynda welaýatyň çäginde bankomatlaryň, terminallaryň, «Internet-bank», «Mobil-bank» we «Elektron söwda» ulgamlarynyň üsti bilen amal edilen nagt däl hasaplaşyklaryň möçberi 1937,92 mln manada deň boldy. 2025-nji ýylyň 1-nji oktýabr ýagdaýyna «Cash-back» hyzmatlaryndan geçen pul serişdeleriniň möçberi 2,28 mln manat möçberinde bolup, geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende 9,1 göterimi ýokarlanmagy, nagt däl hasaplaşyklaryň yzygiderli artýandygyny görkezýär.

Häzirki wagtda raýatlarymyza onlaýn görnüşinde täze bank kartlaryny açmak, bu amal üçin zerur resminamalary elektron görnüşinde kabul etmek we ugratmak, tölegleri onlaýn görnüşde «Altyn asyr» bank karty arkaly tölemek hyzmatlary amala aşyrylýar. Karz edaralary tarapyndan daşary ýurtlaryň ýokary okuw mekdeplerinde bilim alýan talyplaryň okuw we beýleki tölegleri üçin halkara «VISA» we «MasterCard» bank kartlaryna manat serişdelerini onlaýn görnüşinde özbaşdak goýmaga we erkin daşary ýurt puluna öwürmäge mümkinçilik döredýän hyzmaty ýola goýuldy.

Mundan başga-da ilatyň erkin pul serişdelerini ýurdumyzyň banklaryna talap edilýänçä we möhletli goýumlara çekmek babatda hem işler alnyp barylýar. Welaýatyň karz edaralary tarapyndan raýatlara hödürlenilýän goýumlara mysal hökmünde «Beýik galkynyş», «Rowaçlyk», «Altyn asyryň altyn daýhany», «Galkynan daýhan», «Gojalara hemaýat», «Ene-atalar hakynda alada», «Garaşsyzlyk zamany», «Parahatçylyk», «Ruhubelent nesiller», «Bitaraplygyň 30 ýyllygy», «Gadamy beýik gahry-

man» ýaly möhletli goýumlary görkezmek bolar. 2025-nji ýylyň 1-nji oktýabr ýagdaýyna welaýatyň çäginde hereket edýän banklar tarapyndan çekilen serişdeleriň jemi möçberi 1 356,6 mln manat bolup, geçen ýylyň degişli döwri bilen deňeşdirilende 23,1 göterimi artdy.

Ýurdumyzyň karz edaralary tarapyndan ýerine ýetirilýän hyzmatlaryň ýene-de biri milli pul geçirim ulgamydyr. Türkmenistanyň «Halkbank», «Türkmenbaşy», «Senagat» paýdarlar täjirçilik banklarynda hem-de «Daýhanbank» döwlet täjirçilik bankynda degişlilik-de «Gyrat», «Ýyldyrym», «Ýanardag» we «Meleguş» milli pul geçirim ulgamlary hereket edýär. Bu bankara nagt pul geçirimleri raýatlara pul serişdelerini gysga wagtyň içinde ýurdumyzyň islendik künjegine in az çykdaýjyly we töwekgelçiliksiz geçirmäge şert döredýär.

Amala aşyrylýan şeýle özgertmeler ýurduň pul-karz ulgamyny kämilleşdirmäge, milli ykdysadyýetimizde pul serişdeleriň dolanyşygynyň netijeliligini ýokarlandyrmaga, ykdysady ösüşiň depginini kuwwatlandyrmaga, netije-de halkymyzyň hal ýagdaýyny has-da ýokarlandyrmaga amatly şertleri döredýär.

Annajemal JUMAKULYÝEWA,
Türkmenistanyň Merkezi bankynyň
Lebap welaýat şahamçasynyň
Bank gözegçiligi bölüminiň baş hünärmeni

SANLY ULGAMYŇ DÖWREBAP HUKUK BINÝADY

Häzirki döwürde adamzat innowasiýalar eýýamynda, maglumatlar jemgyýetinde ýaşaýar. Döwür ösýär, özgerýär, sonuň bilen birlikde onuň önünde goýýan talaplary hem üýtgeýär we ýokarlanýar. Bu bolsa adamlaryň ýaşayş-durmuş derejesini kämilleşdirmäge itergi berýär. Bu ugurdaky toplumlaýyn çäreleriň başlangyç düzümleriniň biri ýurtda amala aşyrylýan işleriň hukuk binýadyny pugtalandyrmak bolup durýar.

Häzirki döwürde raýatlara sanly ulgam arkaly döwlet hyzmatlarynyň ýerine ýetirilmegi giň gerimli häsiýete eýe bolýar. Halkara tejribesinden görnüşi ýaly, häzirki zaman döwlet dolandyryşynda dahylly edaralaryň maddy-tehniki binýadynda, işiň guramaçylygynda, iş ýörediş tertibinde ulanylýan elektron-sanly ulgamlaryň paýy artýar. Şoňa görä-de, ýurdumyzda sanly dolandyryş gatnaşyklaryny kämilleşdirmek üçin kanunçylygyň ähmiýetiniň ýokarlanýandygyny görkezýär.

Bilermenleriň bellemeklerine görä, elektron iş ýörediş we resminamalar dolanyşygy ulgamynyň ornaşdyrylmagyny dolandyrmagyň netijeliligini ýokarlandyrmaga goşant goşmak bilen, döwlet gullukçylarynyň zerur maglumatlary almaklaryny çaltlandyrmaga, kabul edilýän, ugradylyan resminamalaryň dolanyşygyny tizleşdirmäge we gözegçilik etmäge, olaryň sazlaşykly hem-de öz wagtynda ýerine ýetirilişini üpjün etmäge oňalyly täsir edýär.

Netijede, döwlet edaralarynyň elektron resminamalar dolanyşygy ulgamlaşdyrylyp, maglumatlar babatda özara gatnaşygyny, hususan-da karz edaralaryna pul dolanyşygynda maglumatlar toplumyny çalt amala aşyrmaga şertleri döredýär.

Bu ugurda kabul edilýän döwrebap kanunlar özüniň oňyn netijelerini berýär. Muňa mysal hökmünde «Innowasiýa işi hakynda», «Türkmenistanda internet torunyň ösüşini we internet hyzmatlaryny etmegi hukuk taýdan düzgünleşdirmek hakynda», «Kiberhowpsuzlyk hakynda», «Elektron resminama, elektron resminama dolanyşygy we sanly hyzmatlar hakynda», «Maglumat we ony goramak hakynda», «Şahsy durmuş barada maglumat we ony goramak hakynda» Türkmenistanyň Kanunlaryny görkezmek bolar.

Elektron maglumat diýlende, döwlet dolandyrylyşyny amala aşyrmakda maglumat-aragatnaşyk tehnologiýalaryny ulanmak; ykdysadyýetiň hem-de durmuşyň ähli pudaklarynda sanly tehnologiýa-

lary ornaşdyrmak; döwletiň dolandyrylyşyny ulgamlaryň üsti bilen guramak; döwletiň raýatlar we guramalar bilen gatnaşygyny sanly ulgamlar arkaly ýola goýmak ýaly çäreler göz önünde tutulýar.

Sanly maglumat tehnologiýalaryndan, şeýle hem pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamyndan peýdalanmak arkaly, döwlet edaralarynda fiziki we ýuridik şahslar üçin elektron döwlet hyzmatlaryny ýerine ýetirmek boýunça işiniň üpjün edilmegine gönükdirilen guramaçylyk-hukuk çäreleri amala aşyrylýar. Elektron hökümeti döwlet dolandyrylyşyny amala aşyrmakda, döwletiň raýatlar we guramalar bilen gatnaşygyny elektron sanly ulgamlar arkaly ýola goýmak, durmuşyň ähli pudaklarynda elektron-sanly tehnologiýalary ornaşdyrmak maglumat-kommunikasiýa tehnologiýalaryny giňden ulanmak bilen häkimiýetiniň edaralarynyň işine sanly tehnologiýalaryň ornaşdyrylymagyny we sanly ykdysadyýeti öz içine alýar.

Elektron hökümetiň kömekçi hyzmat ediş pudaklary, onuň döwlet maglumat binýatlary, pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamy, döwlet edaralarynyň maglumat ulgamlary, maglumat gorlary, olaryň toplumlary, döwlet edaralarynyň resmi web-saýtlary we döwlet hyzmatlarynyň ýeke-täk portaly baradaky kadalar beýan edilýär. Durmuşyň ähli çygyrlarynda täze tehnologiýalaryň mümkinçiliklerinden peýdalanmak, ykdysadyýeti innowasion tehnologiýalaryň esasynda ösdürmek, jemgyýetiň we döwletiň ähli ulgamlarynda häzirkä zamanyň ösen tehnologiýalaryny giňden ornaşdyrmak işlerini durmuşa geçirmekde döwrebap hukuk binýadynyň bolmagy örän möhüm hasaplanylýar.

Ýurdumyzda bu ugurda durmuşa geçirilýän yzygiderli işleriň netijesinde, milli pul birligi bolan manadyň dolanyşygy häzirkä zaman elektron görnüşinde hem yzygiderli işjeňleşdirilýär. Şunuň bilen birlikde, goýumçylaryň we maýadarlaryň bähbitlerini goramagyň netijesinde, olaryň bank ulgamyna ynamy artýar.

Ilatyň erkin pul serişdelerini netijeli peýdalanmaklary we olaryň girdejilerini artdyrmaklary üçin goýum bank karty möhüm gural bolup hyzmat edýär. Ol töleg terminallarynyň, internet bank hyzmatlarynyň kömegi arkaly nagt däl hasaplaşyklary geçirmäge, internetiň üsti bilen goýumlaryň galan möçberlerini we goýumlaryň göterimlerini kesgitlemäge mümkinçilik berýär. Döwrebap Kanunlaryň kabul edilmegi bilen sanly hyzmatlaryň kämilleşdirilmegi ýurdumyzyň döredijilikli ösüş ýoly bilen ynamly öňe baryandygyna şaýatlyk edýär hem-de adamlar hakynda döwlet tarapyndan uly aladalaryň edilýändigini sözüň doly manysynda tassyklaýar.

Rejepmyrat ATAÝEW,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň «Bank işi» kafedrasynyň uly mugallymy

TÜRKMEN MANADY - YKDYSADY ÖSÜŞIŇ NYŞANY

Şu ýyl ýurdumyzyň ykdysady ösüşiniň we üstünlikleriniň nyşany bolan Türkmenistanyň milli pul birligi bolan türkmen manadynyň dolanyşyga girizilmegine 32 ýyl dolýar. Milli manadyň dolanyşyga girizilmegi ykdysadyýetimiziň sazlaşykly ösmegi, ýeke-täk döwlet pul-karz syýasatynyň netijeli alnyp barylmagy üçin amatly şertleri döredýär. Garaşsyzlyk ýyllarynda ýurdumyzyň ykdysadyýetiniň möhüm ugry bolan bank ulgamy çalt depginler bilen ösdürilýär. Milli manat türkmeniň döwletliliginiň, ykdysady durnuklylygynyň nyşanyna we ýurdumyzyň özbaşdaklyk ýörelgelerini durmuşa geçirmegiň ugrukdyryjy guralyna öwrüldi. Geçen ýyllaryň dowamynda ykdysady syýasat üstünlikli durmuşa geçirildi. Onuň pul-karz, býujet, salgyt, maliýe, nyrh ugruny emele getirýän we

häzirki döwrüň talaplaryna laýyk gelýän bazar gatnaşyklaryna geçmegiň milli nusgasy işlenilip taýýarlanylýdy.

Milli ykdysadyýetimiziň diwersifikasiýalaşdyrylmagy, senagatlaşdyrmak syýasatynyň üstünlikli durmuşa geçirilmegi manadyň durnuklylygyna gönüden-göni oňyn täsirini ýetirýär. Ýurduň eksport kuwwatynyň yzygiderli artmagy jemi içerki önümiň ýokary depginde ösmegine itergi berýär. Şunda goşulan gymmaty emele getirýän harytlaryň we hyzmatlaryň paýynyň köpelmegi eksportyň ykdysady netijeliligini has-da ýokarlandyryp, daşary ýurt pul girdejileriniň möçberini köpeldýär. Şeýlelikde, milli puluň ykdysady ösüşdäki orny we ähmiýeti has-da artýar. Harytlaryň, hyzmatlaryň, maýa goýumlaryň, tehnologiýalaryň, işçi güýjüniň halkara hereketi barha çaltlaýar. Ykdysadyýeti hemmetaraplaýyn özgertmek ugrunda amala aşyrylýan toplumlaýyn, ulgamlaryň çäreler ýurdumyzyň dünýä maliýe bazaryna işjeň goşulyşmagyna oňyn şert döredýär.

Milli puluň durnuklylygyny üpjün etmekde hususyýetçilere aýratyn orun degişli bolup, olara döwlet tarapyndan hemmetaraplaýyn goldaw, uzak möhletleýin, pes göterimden uly möçberli karzlaryň, salgyt ýeňillikleriniň berilmegi ýola goýuldy. Şeýle amatlyklar täze iş yerlerini döretmäge, işleriň, hyzmatlaryň täze görnüşlerini ýerine ýetirmäge, ýokary hilli ekologik taýdan arassa, elýeterli bahadan köp görnüşli önümleri öndürmäge giň mümkinçilik berýär. Munuň netijesinde ýurtda kadaly haryt pul dolanyşygynyň hereketi ýola goýulýar. Milli puluň satyn alyjylyk ukyby ýokarlanýar.

Ýurdumyzda sanly ulgamyň yzygiderli ösdürilmegi, ähli ulgamlarda döwrebap tehnologiýalaryň ornaşdyrylmagy, pul dolanyşygynda serişdeleriň aýlanyş tizliginiň ýokarlanmagyna hem-de hasaplaşyklary geçirmekde çykdajylaryň azalmagyna, tölegleriň we hasaplaşyklaryň usullaryny kämilleşdirmäge oňyn şert döredýär. Şeýlelikde, ýurdumyzyň banklarynyň milli puluň durnuklylygyny üpjün etmekdäki orny has-da ýokarlanýar. Ilatyň ýaşaýyş-durmuş şertleri gowulanýar we pul-karz syýasaty üstünlikli amala aşyrylýar. Sanly ulgama geçmek işi üstünlikli amala aşyrylýar, programma üpjünçiligi işlenilip taýýarlanylýar, bu bolsa milli ykdysadyýetiň kuwwatyň ösüşinde möhüm ähmiýete eýedir.

Begençmyrat ILAMANOW,
Türkmen-Türk paýdarlar täjirçilik bankynyň
Maliýe hasabatlary we ylmy-önümçilik
bölüminiň müdiriň orunbasary

MILLI MANAT - MILLI BUÝSANÇ

1993-nji ýylyň 1-nji noýabrynda Türkmenistanyň milli puly bolan türkmen manadymyz dolanyşyga goýberildi. Milli puly dolanyşyga girizmeklik ýaňy ýaş döwlet üçin möhüm syýasy we ykdysady çäredir, uly üstünlikdir. Egerde dünýä döwletlerine ser salsak onda köp döwletler başga bir döwletiň pul birliklerini öz içerki we daşarky pul dolanyşygynda ulanýarlar. Olar beýleki döwlete ykdysady taýdan garaşlydyrlar.

Pul maddy serişdelere, haryda deň ölçeg birligidir. Türkmenistanyň çäginde ýeke-täk kanuny töleg serişdesi manatdyr. Manadyň hukuk esaslary «Türkmenistanyň Merkezi banky hakyndaky» Türkmenistanyň Kanunyň 5-nji babynda öz beýanyny tapýar. Ol Kanunda Türkmenistanyň Merkezi bankynyň bank biletleri we şaýlary görnüşinde dolanyşyga goýberilýän manadyň hukuk ýagdaýy kesgitlenendir. Türkmenistanyň çäklerinde nagt pullary çykarmak, olaryň dolanyşygyny guramak we olary dolanyşykdan çykarmak baradaky hukuk diňe Türkmenistanyň Merkezi bankyna degişlidir. Türkmenistanyň Merkezi bankynyň esasy maksady

ýurtda bahalaryň durnuklylygyny üpjün etmeklikden ybarat bolup, bu sepgitleri gazanmak üçin ol aşakdaky meseleleri durmuşa geçirýär:

- ýurduň pul-karz syýasatyny işläp düzmekligi we durmuşa geçirmekligi;
- töleg ulgamynyň hereket etmegini üpjün etmekligi;
- daşary ýurt pulunyň kadalaşdyrylyşyny we gözegçiligini üpjün etmekligi;
- maliýe ulgamynyň durnuklylygyny üpjün etmeklige ýardam bermekligi.

Taryhy geçişimize göz aýlanymyzda türkmen döwletinde pul çykarmagyň gadyndan gelýän senet bolandygy mälimdir. Alymlaryň aýtmaklaryna görä, Türkmenistanyň häzirki çäklerinde pullaryň ýasalmagy we olaryň dolanyşygy Parfiýa şalygy döwründe gülläp ösüpdir. Ol ýerde şol döwrüň in iri zikgehanalary bolupdyr. Teňňeleriň ýasalyşy Beýik Seljuk Türkmen döwletinde tehniki we çeperçilik taýdan in ýokary derejä ýetipdir. Döwletde gyzydinarlar, kümüş dirhemler, mis teňňeler ýasalypdy. Köp sanly çeşmeleriň tassyklamagyna görä, şol döwürde Beýik Seljuk Türkmen döwletiniň pul dolanyşygy, Orta Aziýanyň, şeýle hem birnäçe başga döwletleriň pul dolanyşygyna öz täsirini ýetiripdir. Taryhy çeşmelerden görnüşi ýaly Türkmenistanyň häzirki çäklerinde hereket eden döwletleriň ösen medeniýetiniň we berk ykdysady gurluşynyň bolandygyny aýdyň göz önüne getirmek bolýar. Merwiň, Nusaýyň, Köneürgenjiň zikgehanalarynda ýasalan tylla dinarlar, kümüş dirhemler, mis şaýlar Beýik ýüpek ýolunyň ugrunda – Hindistandan, Hytaýdan, Mongoliýadan başlap, tä Russiýa we Ýewropa ýurtlaryna çenli ýörgünli bolupdyr.

Türkmen manadynyň dolanyşyga girizilmegi, ykdysadyýetde, syýasatda, medeniýetde uly ösüslere ýetmek bilen, ýurdumyzda geçirilýän özgertmelerde ähmiýetli orna eýe boldy.

Türkmeniň milli manady öz ähmiýeti boýunça döwletiň esasy töleg gurallarynyň biri bolmak bilen, has çuň mana eýedir. Onuň dolanyşyga girizilmegi döwlet berkararlygynyň binýadyny barha berkitmekde we pugtalandyrmakda ýetilen belent sepgitleriň näýbaşydyr.

Milli pul birligi – manadyň döredilmegi we dolanyşyga goýberilmegi türkmen halkynyň syýasy agzybirligini, ykdysady taýdan gülläp ösüşini üpjün etmek üçin asyrlaryň dowamynda eden arzuw-islegleriniň we tagallalarynyň miwesidir.

Milli manadymyzyň durnuklylygynyň üpjün edilmegi bank önümleriniň kämilleşmegine, sanly hyzmatlaryň geriminiň giňemegine getirýär. Bu bolsa raýatlaryň innowasion tehnologiýalardan, häzirki zaman bank önümlerinden netijeli peýdalanmaklary üçin maliýe taýdan sowatly bolmaklaryny şertlendirýär. Döwlet nukdaýnazarýndan pul-karz ulgamynyň işjeňligini ösdürmäge, goýum görnüşinde iletan çekilen erkin pul serişdelerini gaýtadan paýlamak arkaly, ykdysady ösüşe täsirini ýokarlandyrmaga, pul dolanyşygynyň we aýlanyşygynyň gerimini giňeltmäge mümkinçilik berýär. Bu şeýle hem karz edaralarynyň hyzmatlaryny we önümlerini kämilleşdirmek arkaly müşderileriň sanyny artdyrmaga, iletan isleg bildirýän önümlerini we hyzmatlaryny işläp taýýarlamaga, nagt däl hasaplaşyklaryň gerimini giňeltmäge ýardam edýär.

Döwletimiziň halkara bileleşigindäki abraýynyň, ykdysady kuwwatynyň sarsmaz binýadydyr. Türkmen manady öz hümmetiniň durnuklylygy we goraglylygy bilen ýurdumyzyň iletanyň maddy hal-ýagdaýynyň ýokarlanmagynda in esasy çeşmeleriniň birine öwürüldi.

Gülzar REJEPOWA,
Türkmen döwlet ykdysadyýet we dolandyryş
institutynyň «Bank işi» kafedrasynyň mugallym-öwrenijisi

TÜRKMENISTANYŇ BANK ULGAMYNÝŇ ÖSÜŞ MEÝILLERI

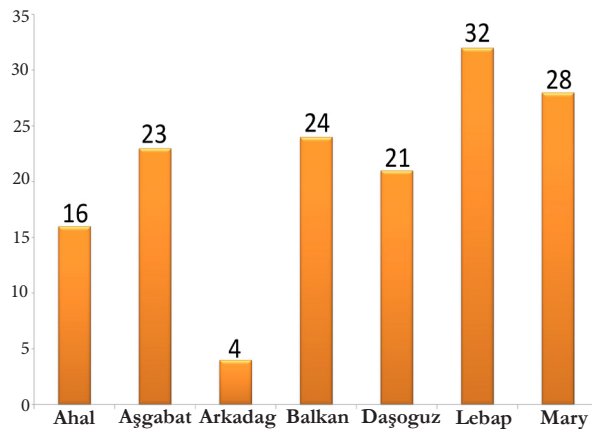
Тенденции развития банковской системы Туркменистана

Development trends of the banking system of Turkmenistan

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň şahamçalarynyň sany barada maglumat

Сведения о количестве филиалов кредитных учреждений
Туркменистана по состоянию на 1 ноября 2025 года

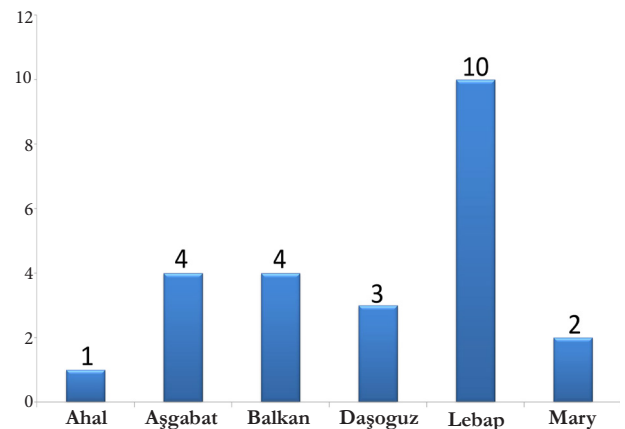
Information on the number of branches of the credit institutions
of Turkmenistan as of November 1, 2025

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň bank gulluklarynyň sany barada maglumat

Сведения о количестве агентств кредитных учреждений
Туркменистана по состоянию на 1 ноября 2025 года

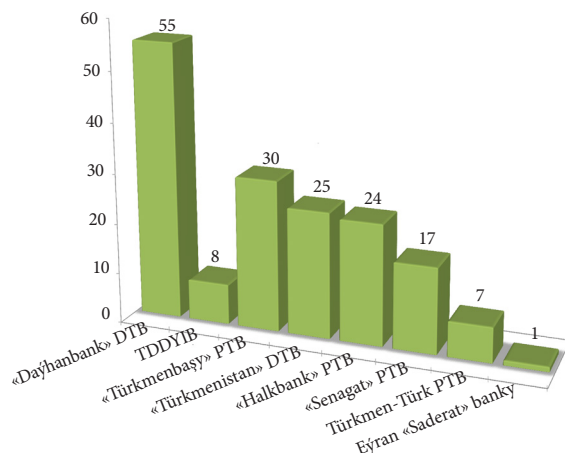
Information on the number of agencies of the credit institutions
of Turkmenistan as of November 1, 2025

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralary boýunça daşary ýurt puluny alyş-çalyş nokatlarynyň sany

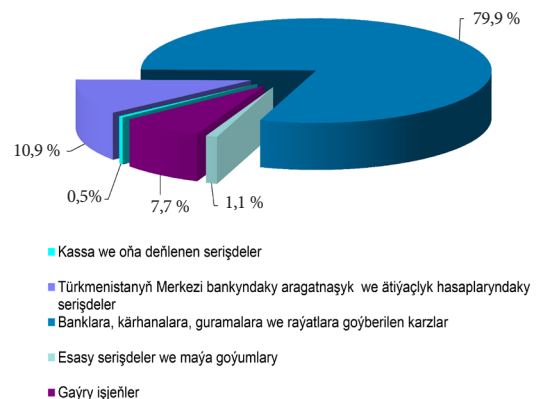
Количество обменных пунктов иностранной
валюты по кредитным учреждениям Туркменистана
на 1 ноября 2025 года

Number of the exchange bureaus of the credit institutions of
Turkmenistan as of November 1, 2025

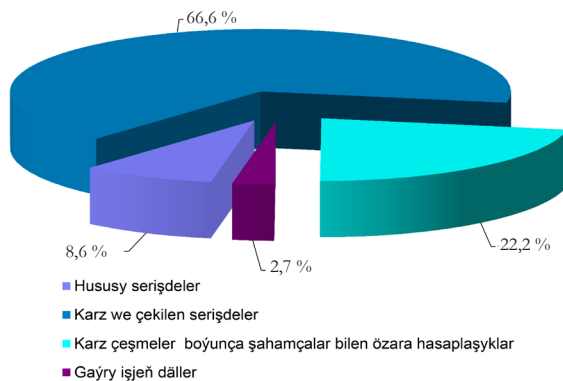
Karz edaralaryň işjeňleriniň düzümi, (%-de)

Структура активов кредитных учреждений, (в %)
Structure of assets of the credit institutions (in %)

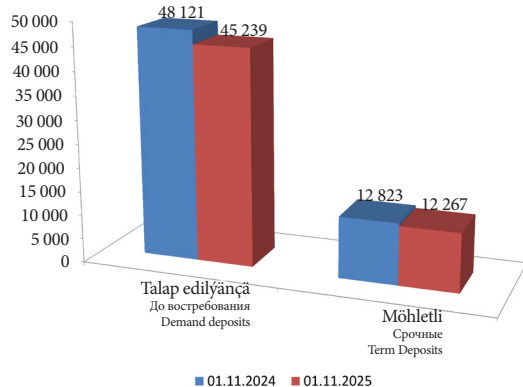
Karz edaralaryň işjeň dälleriniň düzümi, (%-de)

Структура пассивов кредитных учреждений, (в %)
Structure of liabilities of the credit institutions(in %)

Kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasapларыndaky serişdeleriniň möhleti boýunça bölünişi (mln manatda)

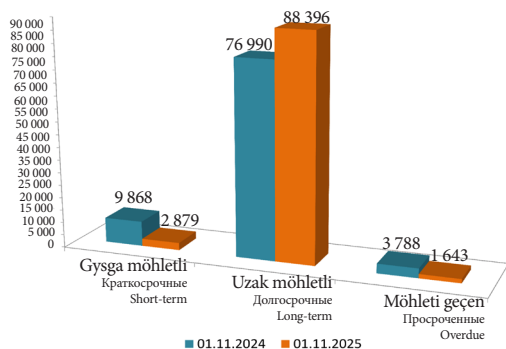
Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения по срокам их размещения (в млн манат)

Funds on the settlement, current, deposit accounts of the enterprises, organizations and households by the terms of placement (in mln. manat)

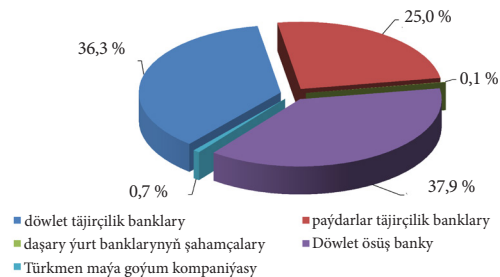
Karz edaralaryň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylarynyň möhleti boýunça bölünişi (mln manatda)

Распределение остатков кредитов кредитных учреждений, предоставленных в национальной валюте предприятиям, организациям и населению по срокам их размещения (в млн манат)

Distribution of balances of credits with the credit institutions provided to the enterprises, organizations and households by the terms of placement (in mln. manat)

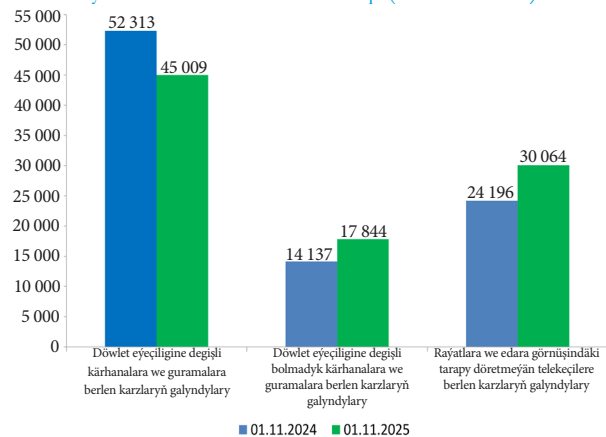
2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna karz edaralarynyň esaslyk maýalarynyň möçberi barada maglumat

Величина уставного фонда кредитных учреждений по состоянию на 1 ноября 2025 года
Authorized capital size as of 1 November 2025

Karz edaralaryň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylarynyň eýeçiligi boýunça bölünişi (mln manatda)

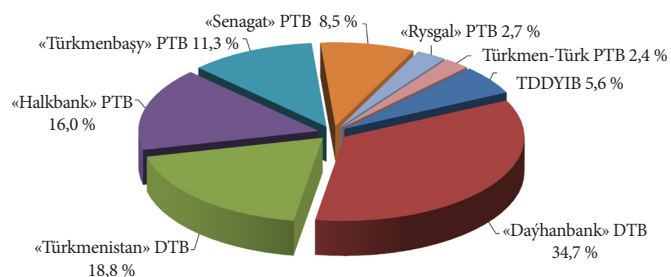
Распределение остатков кредитов кредитных учреждений, предоставленных в национальной валюте предприятиям, организациям и населению по формам их собственности (в млн манат)

Undrawn credit amounts in national currency of the credits issued to the enterprises, organizations and households, by the forms of the ownership (in mln. manat)

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň bank kart ulgamynda hasaba alnan bank kartlary boýunça maglumat (görkezijiler tegeklelenip alyndy)

Сведения о зарегистрированных в банковской карточной системе Туркменистана банковских картах по состоянию на 1 ноября 2025 года (указатели округлены)

Information on the bank cards registered in the bank system of Turkmenistan as of 1 November 2025 (rounded-off)

Türkmenistanyň karz edaralarynyň işjeňliginiň esasy görkezijileri
 Основные показатели деятельности кредитных учреждений Туркменистана
 Key performance indicators of credit institutions in Turkmenistan

GÖRKEZIJILER ПОКАЗАТЕЛИ/INDICATORS	ölçeg birliği ед. измер. measure unit	01.11.2024	01.01.2025	01.11.2025	01.11.2025 01.01.2025-e, %-de	01.11.2025 01.11.2024-e, %-de
1. Bellige alnan karz edaralary Зарегистрированные кредитные учреждения Registered credit institutions	sany количество number	11	11	11	100,0	100,0
şol sanda/в том числе/ including:						
- döwlet täjirçilik - государственно-коммерческие - state-commercial	sany количество number	3	3	3	100,0	100,0
- paýdarlar täjirçilik - акционерно-коммерческие - joint-stock commercial	sany количество number	5	5	5	100,0	100,0
- daşary ýurt banklarynyň şahamçalary - филиалы иностранных банков - branches of foreign banks	sany количество number	1	1	1	100,0	100,0
- Döwlet ösüş banky - Государственный банк развития - State Development bank	sany количество number	1	1	1	100,0	100,0
- «Türkmen maýa goýum kompaniýasy» - «Туркменская инвестиционная компания» - «Turkmen investment company»	sany количество number	1	1	1	100,0	100,0
2. Karz edaralaryň şahamçalarynyň sany Количество филиалов кредитных учреждений Number of branches of credit institutions	sany количество number	149	149	148	99,3	99,3
3. Karz edaralarynda hyzmat edilýän müşderilere açylan hasaplaryň sany Количество счетов открытых клиентом обслуживаемых кредитными учреждениями Number of accounts opened by clients serviced by credit institutions	sany количество number	7 675 485				
4. Karz edaralaryň işgärleriniň sany Численность работников кредитных учреждений Number of employees of credit institutions	sany количество number	8 408,50				
5. Karz edaralaryň hakyky toplan esaslyk maýasynyň möçberi Фактически сформированный уставный фонд кредитных учреждений Actually formed authorized capital of credit institutions	mln manat млн манат mln manat	7 227,19	7 432,33	7 510,71	101,1	103,9
6. Türkmenistanyň Merkezi bankynda açylan karz edaralarynyň aragatnaşyk hasaplaryndaky galyndylary (milli pulda) Остаток на корреспондентских счетах кредитных учреждений в Центральном банке Туркменистана (в нац. валюте) Balances on correspondent accounts of credit institutions in the Central Bank of Turkmenistan (in national currency)	mln manat млн манат mln manat	17 579,20	1 997,27	13 046,24	76,8	74,2
7. Türkmenistanyň karz edaralarynyň kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda beren karzlarynyň galyndylary Остаток кредитов кредитных учреждений Туркменистана в национальной валюте, предоставленные предприятиям, организациям, населению The balance of credits of credit institutions of Turkmenistan in national currency, provided to enterprises, organizations, and the population	mln manat млн манат mln manat	90 645,88	92 135,71	92 917,20	100,8	102,5
8. Karz edaralarynda kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleri (milli pulda) Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения в кредитных учреждениях (в нац. валюте) Funds at settlement, current accounts and deposits of enterprises, organizations and individuals in credit institutions (in national currency)	mln manat млн манат mln manat	41 518,20	40 178,70	36 780,64	91,5	88,6

Ylmy-önümçilik geňeşinde taýýarlanyldy
 Подготовлено Научно-производственным советом /Prepared by the Research Council

2025-nji ýulyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň şahamçalarynyň sany barada maglumat
 Сведения о количестве филиалов кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 ноября 2025 г.
 Information on the number of branches of credit institutions of Turkmenistan as of November 1, 2025

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений Name of credit institutions	Şahamçalaryň sany Количество филиалов Number of brances	Ahal Ахал Ahal	Aşgabat Ашхабад Ashgabat	Arkadag Аркадаг Arkadag	Balkan Балкан Balkan	Daşoguz Дашогуз Dashoguz	Lebap Лебап Lebap	Mary Мары Mary
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан» / SCBT «Turkmenistan»	22	3	7	1	4	1	3	3
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши» / JSCBT «Turkmenbashi»	22	1	4		4	3	6	4
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк» / SCBT «Dayhanbank»	51	7	1	1	7	10	13	12
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк/ State Bank for Foreign Economic Affairs of Turkmenistan	3		2		1			
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»/ JSCBT «Halkbank»	32	4	7	1	3	4	7	6
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»/ JSCBT «Senagat»	14	1	2	1	4	2	2	2
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал» / JSCB «Rysgal»	4				1	1	1	1
Jemi / Bcero / Total	148	16	23	4	24	21	32	28

2025-nji ýulyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň bank gulluklarynyň sany barada maglumat
 Сведения о количестве агентств кредитных учреждений Туркменистана по состоянию на 1 ноября 2025 г.
 Information on the number of credit institutions agencies of Turkmenistan as of November 1, 2025

Karz edaralaryň ady Наименование кредитных учреждений Name of credit institutions	Gulluklaryň sany Количество агентств Number of agencies	Ahal Ахал Ahal	Aşgabat Ашхабад Ashgabat	Balkan Балкан Balkan	Daşoguz Дашогуз Dashoguz	Lebap Лебап Lebap	Mary Мары Mary
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан» / SCBT «Turkmenistan»	1		1				
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши» / JSCBT «Turkmenbashi»	1		1				
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк» / SCBT «Dayhanbank»	8	1		1	1	4	1
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменвнешэкономбанк/ State Bank for Foreign Economic Affairs of Turkmenistan	1			1			
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк»/ JSCBT «Halkbank»	5			1		4	
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат»/ JSCBT «Senagat»	1				1		
Türkmen-Türk PTB Туркмено-Турецкий АКБ/ Turkmen-Turk JSCB	7		2	1	1	2	1
Jemi / Bcero / Total	24	1	4	4	3	10	2

2025-nji ýulyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň karz edaralarynyň esaslyk maýalarynyň möçberleri barada maglumat
 Информация об уставном фонде кредитных учреждений по состоянию на 1 ноября 2025 г.
 Information on the authorized capital of credit institutions as of November 1, 2025

Bellige alnan karz edaralar we beýlekiler Зарегистрированные кредитные учреждения и другие Registered credit institutions and others	Esaslyk maýalarynyň möçberleri Размер уставного фонда Size of the authorized capital	Esaslyk maýalaryň umumy möçberinden düşýän paýy, % Уд. вес к итогу, % / Share to total, %
döwlet täjirçilik banklary государственно-коммерческие банки/state-commercial banks	2 723 352,7	36,3
paýdarlar täjirçilik banklary акционерно-коммерческие банки/joint-stock commercial banks	1 876 786,1	25,0
daşary ýurt banklarynyň şahamçalary филиалы иностранных банков/branches foreign banks	4 571,0	0,1
Döwlet ösüş banky Государственный банк развития/State Development Bank	2 850 000,0	37,9
Türkmen maýa goýum kompaniýasy Туркменская инвестиционная компания/Turkmen investment company	56 000,0	0,7
Jemi / Bcero / Total	7 510 709,8	100,0

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanýldy
 Подготовлено департаментом Банковского надзора/ Prepared by Banking Supervision Department

**2025-nji ýylyň oktýabr aýynda TMB-niň karz
auksionynda yglan edilen göterim derejeleri**

Объявленные процентные ставки на кредитном аукционе ЦБТ
в октябре 2025 года

Interest rates declared at the credit auction of CBT in October, 2025

Karzlaryň möhleti сроки предоставления кредитов Terms of credits	Göterim derejesi, (%) Процентная ставка, (%) Interest rate, (%)
1 ýyldan artyk bolmadyk möhlete до 1 года Up to 1 year	5,0 %

**2025-nji ýylyň oktýabr aýynda TMB-niň goýum amallary
auksionynda yglan edilen göterim derejeleri**

Объявленные процентные ставки на депозитном аукционе ЦБТ
в октябре 2025 года

Interest rates declared at the deposit auction of CBT in October, 2025

Goýumlaryň möhleti сроки привлечения депозитов Terms of deposits	Göterim derejesi, (%) Процентная ставка, (%) Interest rate, (%)
1 aý 1 месяц / 1 month	3,0 %
2 aý 2 месяц / 2 month	3,5 %
3 aý 3 месяца / 3 month	4,0 %

Karz amallary müdirliğinde taýýarlanylady
Подготовлено департаментом Кредитных операций
Prepared by the Credit Operations Department

Türkmenistanyň Merkezi bankynyň gaýtadan maliýeleşdiriş göterim derejesi

Ставка рефинансирования Центрального банка Туркменистана

Refinance rate of the Central Bank of Turkmenistan

Hereket eden döwri Период действия Period of validity	Göterimiň derejesi,% Процентная ставка,% Interest rate,%	Esas Основание / Authorizing document
08.07.1997 - 05.08.1998	35	TMB-niň 08.07.1997 ý. senesinden 125 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N125 от 08.07.1997 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No.125 of 08.07.1997
06.08.1998 - 02.08.1999	30	TMB-niň 06.08.1998 ý. senesinden 196 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N196 от 06.08.1998 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No.196 of 06.08.1998
03.08.1999 - 11.02.2000	27	TMB-niň 03.08.1999 ý. senesinden 212 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N212 от 03.08.1999 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No.212 of 03.08.1999
12.02.2000 - 24.05.2000	25	TMB-niň 11.02.2000 ý. senesinden 39 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N39 от 11.02.2000 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No.39 of 11.02.2000
25.05.2000 - 01.01.2001	20	TMB-niň 25.05.2000 ý. senesinden 161 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N161 от 25.05.2000 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No. 161 of 25.05.2000
02.01.2001 - 09.12.2001	15	TMB-niň 02.01.2001 ý. senesinden 1 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N1 от 02.01.2001 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No. 1 of 02.01.2001
10.12.2001 - 01.03.2003	12	TMB-niň 07.12.2001 ý. senesinden 304 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ N304 от 07.12.2001 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No. 304 of 07.12.2001
01.03.2003 - 01.06.2004	10	TMB-niň 23.01.2003 ý. senesinden 1 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ № 1 от 23.01.2003 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No. 1 of 23.01.2003
01.06.2004	5	TMB-niň 25.05.2004 ý. senesinden 133 belgili buýrugy Распоряжение ЦБТ № 133 от 25.05.2004 г. Order of the Central Bank of Turkmenistan No. 133 of 25.05.2004

Makroykdysady seljeriş we maliýe syýasaty müdirliğinde taýýarlanylady
Подготовлено департаментом Макроэкономического анализа и финансовой политики
Prepared by the Department of Macroeconomic Analysis and Financial Policy

Karz edaralarynyň Türkmenistanyň Merkezi bankyna hökmany ätiýaçlyklaryna geçirmeli möçberleri
Нормативы отчислений кредитных учреждений в обязательные резервы Центрального банка Туркменистана
Standards for deductions of credit institutions to the required reserves with the Central Bank of Turkmenistan

Bellenilen senesi Утвержденная дата Confirmed date	Hökmany ätiýaçlyklaryň derejesi Уровень обязательных резервов Required Reserves Level	Bellikler Примечания / Notes
19.01.2001	5%	- edara görnüşli taraplardan manatdaky we daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным средствам в национальной и иностранной валюте юридических лиц - for term deposits, accounts in national and foreign currency of legal entities
	25%	- edara görnüşli taraplardan manatdaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным средствам в национальной валюте юридических лиц - for other funds in national currency of legal entities
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным средствам в иностранной валюте юридических лиц - for other funds in foreign currency of legal entities
20.07.2006	3%	- edara görnüşindäki taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте - on term deposits of legal entities in national currency
	20%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте - for other deposits of legal entities in national currency
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - on fixed-term deposits of legal entities in foreign currency
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - for other deposits of legal entities in foreign currency
03.04.2009	3%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте - on term deposits of legal entities in national currency
	15%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте - for other deposits of legal entities in national currency
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - on fixed-term deposits of legal entities in foreign currency
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - for other deposits of legal entities in foreign currency
17.02.2011	3%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте - on term deposits of legal entities in national currency
	10%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте - for other deposits of legal entities in national currency
	5%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - on fixed-term deposits of legal entities in foreign currency
	8%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - for other deposits of legal entities in foreign currency
11.02.2015	5%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в национальной валюте - on term deposits of legal entities in national currency
	12%	- edara görnüşli taraplardan milli puldaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в национальной валюте - for other deposits of legal entities in national currency
	6%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky möhletli serişdeleri boýunça - по срочным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - on fixed-term deposits of legal entities in foreign currency
	9%	- edara görnüşli taraplardan daşary ýurt pulundaky gaýry serişdeleri boýunça - по остальным депозитам юридических лиц в иностранной валюте - for other deposits of legal entities in foreign currency

Karz amallary müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Кредитных операций
Prepared by the Credit Operations Department

Londonyň gymmat bahaly metallar bazarynyň assosiasiýasy (LBMA) tarapyndan irdenki söwdada bellenen nyrhy boýunça 2025-nji ýylyň oktýabr aýyndaky gymmat bahaly metallaryň 1 (bir) unsiýasynyň türkmen manadyna bolan gatnaşyklarynyň sanawy

Перечень цен драгоценных металлов за 1 (одну) унцию по результатам утренних торгов Лондонской Ассоциации рынков драгоценных металлов (LBMA) по отношению к туркменскому манату, действительных в октябре 2025 года

List of prices of precious metals per 1 (one) ounce based on the results of morning trading of the London Bullion Market Association (LBMA) in relation to the Turkmen manat, valid in October 2025

manat /манат/ manat

	Altyn / Золото/ Gold	Kümüş / Серебро/ Silver	Platina / Платина/ Platinum	Palladiý / Палладий/ Palladium
01.10.2025	13 601,3500	165,4800	5 579,0000	4 431,0000
02.10.2025	13 571,2500	165,8825	5 519,5000	4 445,0000
03.10.2025	13 512,4500	166,6175	5 551,0000	4 417,0000
06.10.2025	13 796,8250	169,9775	5 642,0000	4 448,5000
07.10.2025	13 868,0500	169,5750	5 652,5000	4 620,0000
08.10.2025	14 121,6250	171,5175	5 778,5000	4 868,5000
09.10.2025	14 142,1000	173,9675	5 824,0000	5 155,5000
10.10.2025	13 993,1750	177,6600	5 673,5000	5 036,5000
13.10.2025	14 248,1500	179,3400	5 778,5000	5 103,0000
14.10.2025	14 503,3000	180,3200	5 824,0000	5 204,5000
15.10.2025	14 669,3750	184,0475	5 810,0000	5 449,5000
16.10.2025	14 789,4250	185,5700	5 831,0000	5 425,0000
17.10.2025	15 183,8750	189,3500	5 838,0000	5 467,0000
20.10.2025	14 884,6250	181,3000	5 547,5000	5 096,0000
21.10.2025	14 962,8500	174,8075	5 519,5000	5 033,0000
22.10.2025	14 285,2500	167,1600	5 435,5000	4 907,0000
23.10.2025	14 439,9500	171,8675	5 792,5000	5 169,5000
24.10.2025	14 243,7750	168,0175	5 603,5000	4 917,5000
27.10.2025	14 103,9500	165,7775	5 579,0000	4 973,5000
28.10.2025	13 685,7000	162,5400	5 411,0000	4 753,0000
29.10.2025	14 085,7500	168,6125	5 645,5000	4 945,5000
30.10.2025	13 952,4000	168,6300	5 628,0000	5 026,0000
31.10.2025	14 046,2000	171,3600	5 579,0000	5 057,5000

Görkezilen gatnaşyklar Türkmenistanyň Merkezi bankynyň olar boýunça gymmat bahaly metallary satyn almak ýa-da satmak borçnamalaryny göz önüne tutmazdan bellenildi.

Цены установлены без обязательств Центрального банка Туркменистана покупать или продавать указанные драгоценные металлы по данным ценам

The prices are set without any obligation on the part of the Central Bank of Turkmenistan to buy or sell the specified precious metals at these prices.

Halkara amallar müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Международных операций
Prepared by the Department of International Operations

Türkmenistanyň karz edaralarynda milli pulda berlen karzlaryň ortaça göterim derejeleri (%)

Средние процентные ставки по кредитам в национальной валюте кредитных учреждений Туркменистана (%)

Average interest rates on credits in national currency of credit institutions of Turkmenistan (%)

	Döwlet täjirçilik banklary Государственные коммерческие банки State commercial banks		Paýdarlar täjirçilik banklary Акционерные коммерческие банки Joint-stock commercial banks		Döwlet ösüş banky Государственный банк развития State Development Bank		Daşary ýurt maýasynyň gatnaşmagyndaky banklar Банки с участием иностранного капитала Banks with foreign capital participation	
	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal Entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals
Sentyabr, 2025 Сентябрь, 2025 September, 2025								
Talap edilyänçä До востребования Until demanded								
1 aýa çenli до 1 м-ца / up to 1 month								
1-3 aýa çenli 1-3 м-ца / 1-3 months								
3-6 aýa çenli 3-6 м-ца / 3-6 months	7,00							
6-12 aýa çenli 6-12 м-ца / 6-12 months	7,00 13,60		8,00 6,26					
1 ýyldan ýokary свыше 1 г. More than 1 year	7,14 10,11		4,10 11,12		1,00			

Türkmenistanyň karz edaralarynda milli pulda çekilen goýumlaryň ortaça göterim derejeleri (%)

Средние процентные ставки по депозитам в национальной валюте кредитных учреждений Туркменистана (%)

Average interest rates on deposits in national currency of the credit institutions of Turkmenistan (%)

	Döwlet täjirçilik banklary Государственные коммерческие банки State commercial banks		Paýdarlar täjirçilik banklary Акционерные коммерческие банки Joint-stock commercial banks		Döwlet ösüş banky Государственный банк развития State Development Bank		Daşary ýurt maýasynyň gatnaşmagyndaky banklar Банки с участием иностранного капитала Banks with foreign capital participation	
	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal Entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals	Edara görnüşli taraplara Юрид. лицам Legal entities	Şahsy taraplara Физ. лицам Individuals
Sentyabr, 2025 Сентябрь, 2025 September, 2025								
Talap edilyänçä До востребования Demands deposits	2,54		2,11					
1 aýa çenli до 1 м-ца / up to 1 month			10,00					
1-3 aýa çenli 1-3 м-ца / 1-3 months	1,00 9,12		4,00					
3-6 aýa çenli 3-6 м-ца / 3-6 months	9,00		8,07					
6-12 aýa çenli 6-12 м-ца / 6-12 months	0,26 9,62		2,00 9,75					
1 ýyldan ýokary свыше 1 г. More than 1 year	6,06		9,51					

Makrokdysady seljeriş we maliýe syýasaty müdirliginde taýýarlanyldy

Подготовлено департаментом Макроэкономического анализа и финансовой политики

Prepared by the Department of Macroeconomic Analysis and Financial Policy

Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan milli pulda berlen karzlar we olaryň göterim derejeleri

Кредиты в национальной валюте, предоставленные кредитными учреждениями и процентные ставки по ним
Credits in national currency provided by the credit institutions and interest rates on them

Показатели	2025-nji ýylyň sentýabr aýynda berlen karzlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем выданных кредитов и средние процентные ставки в сентябре 2025 г. Volume of issued credits and average interest rates in September 2025		2025-nji ýylyň ýanwar - sentýabr aýlarynda berlen karzlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем выданных кредитов и средние процентные ставки в январе - сентябре 2025 г. Volume of issued credits and average interest rates in January - September 2025	
	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат) Amount (mln manat)	Ortaça göterimi (%) Средний процент (%) Average percentage (%)	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат) Amount (mln manat)	Ortaça göterimi (%) Средний процент (%) Average percentage (%)
Jemi berildi Выдано, всего / Issued, total	1 657,98	6,21	19 878,42	3,96
edara görnüşli taraplara юридическим лицам / legal entities	946,48	3,28	12 206,24	2,14
raýatlara физическим лицам / individuals	711,50	10,10	7 672,18	6,86
Jemi berlen karzlardan: Из общей суммы кредитов: from the overall amount of credits:				
Gysga möhletli, jemi Краткосрочные, всего	433,20	2,20	6 051,53	1,89
edara görnüşli taraplara юридическим лицам / legal entities	432,67	2,20	6 049,40	1,89
raýatlara физическим лицам / individuals	0,53	7,08	2,13	9,84
Uzak möhletli, jemi Долгосрочные, всего Long-term, total	1 224,78	7,62	13 826,89	4,87
edara görnüşli taraplara юридическим лицам / legal entities	513,81	4,19	6 156,84	2,39
raýatlara физическим лицам / individuals	710,97	10,10	7 670,05	6,85

Karz edaralary tarapyndan milli pulda çekilen goýumlar we olaryň göterim derejeleri

Депозиты в национальной валюте, привлеченные кредитными учреждениями и процентные ставки по ним
Deposits in national currency attracted by credit institutions and interest rates on them

Görkezijiler Показатели Indicators	2025-nji ýylyň sentýabr aýynda çekilen goýumlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем привлеченных депозитов и средние процентные ставки в сентябре 2025 г. Volume of attracted deposits and average interest rates in September 2025		2025-nji ýylyň ýanwar - sentýabr aýlarynda çekilen goýumlaryň möçberi we ortaça göterim derejeleri Объем привлеченных депозитов и средние процентные ставки в январе - сентябре 2025 г. Volume of attracted deposits and average interest rates in January - September 2025	
	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат) Amount (mln manats)	Ortaça göterimi (%) средний процент (%) average percentage (%)	Möçberi (mln manat) Сумма (млн манат) Amount (mln manats)	Ortaça göterimi (%) средний процент (%) average percentage (%)
Jemi çekilen: Привлечено всего: Total attracted:	28 115,65	0,51	255 067,55	0,44
Talap edilyänçä До востребования Demand deposits	27 758,64	0,49	251 371,25	0,43
edara görnüşli taraplara юридическим лицам / legal entities	22 215,82		205 490,05	
raýatlara физическим лицам / individuals	5 542,82	2,46	45 881,20	2,33
Möhletli Срочные / Term deposits	357,01	2,29	3 696,30	1,48
edara görnüşli taraplara юридическим лицам / legal entities	274,35	0,15	3 144,44	0,13
raýatlara физическим лицам / individuals	82,66	9,39	551,87	9,15

Makroykdysady seljeriş we maliýe syýasaty müdirliginde taýýarlanylady

*Подготовлено департаментом Макроэкономического анализа и финансовой политики
Prepared by the Department of Macroeconomic Analysis and Financial Policy*

Türkmenistanyň karz edaralarynyň jemlenen jebislendirilen balansy
Сводный консолидированный баланс кредитных учреждений Туркменистана
Consolidated balance sheet of the credit institutions of Turkmenistan

müň manat / тыс. манат / thousand manat

	01.11.2024	01.01.2025	01.11.2025	01.11.2025 ý. 01.11.2024 ý. %-de
IŞJEŇLER / АКТИВЫ/ ASSETS				
Kassa we oňa deňlenen serişdeler Касса и приравненные к ней средства Cash and cash equivalents	705 362,73	621 043,52	812 186,17	115,14
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky aragatnaşyk we ätiýaçlyk hasaplaryndaky serişdeler Корреспондентские счета в Центральном банке Туркменистана и средства на резервных счетах Correspondent accounts with the Central Bank of Turkmenistan and the funds at reserve accounts	22 571 933,04	21 882 210,32	17 351 744,48	76,87
Karz edarlara, kärhanalara, guramalara we raýatlara goýberilen karzlar Кредиты, предоставленные кредитным учреждениям, предприятиям, организациям и гражданам Credits granted to credit institutions, enterprises, organizations and individuals	127 611 092,80	128 215 158,67	127 391 997,29	99,83
Esasy serişdeler we maýa goýumlary Основные средства и инвестиции Fixed assets and investments	1 651 596,71	1 661 359,82	1 692 186,35	102,46
Gaýry işjeňler Прочие активы Other assets	11 918 163,99	12 119 247,82	12 217 684,81	102,51
JEMI IŞJEŇLER / ВСЕГО АКТИВОВ / TOTAL ASSETS	164 458 149,27	164 499 020,15	159 465 799,09	96,96
IŞJEŇ DÄLLER / ПАССИВЫ / LIABILITIES				
Hususy serişdeler Собственные средства Net worth	13 061 176,04	13 969 294,58	13 682 805,44	104,76
Karz alnan we çekilen serişdeler Привлеченные и заемные средства Attracted and borrowed funds	116 859 316,59	116 650 247,43	106 125 283,58	90,81
Karz çeşmeler boýunça şahamçalar bilen özara hasaplaşyklar Взаимные расчеты с филиалами по кредитным ресурсам Mutual settlements with branches under the credit resources	30 115 872,50	30 284 701,87	35 369 074,93	117,44
Gaýry işjeň däller Прочие пассивы / Other liabilities	4 421 784,14	3 594 776,28	4 288 635,14	96,99
JEMI IŞJEŇ DÄLLER / ВСЕГО ПАССИВОВ / TOTAL LIABILITIES	164 458 149,27	164 499 020,15	159 465 799,09	96,96

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanyldy
Подготовлено департаментом Банковского надзора/ Prepared by Banking Supervision Department

Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan kärhanalara, guramalara we ilata milli pulda berlen karzlaryň galyndylary barada maglumat

Информация об остатке задолженностей кредитными учреждениями Туркменистана в национальной валюте

предприятиям, организациям, населению

Information on outstanding debt under the credits issued by the credit institutions of Turkmenistan in national currency to enterprises, organizations, households

mln manat / млн манат/млн манат

	01.11.2024				01.01.2025				01.11.2025				
	şol sanda / в том числе / including:				şol sanda / в том числе / including:				şol sanda / в том числе / including:				
	Jemi karzlar Всего кредитов Total credits	Gysga möhletli Краткосроч- ные Short-term	Uzak möhletli Долго- срочные Long-term	Möhletli geçen Просрочен- ные Overdue credits	Jemi karzlar Всего кредитов Total credits	Gysga möhletli Краткосроч- ные Short-term	Uzak möhletli Долго- срочные Long-term	Möhletli geçen Просрочен- ные Overdue credits	Jemi karzlar Всего кредитов Total credits	01.11.2025 ý. 01.11.2024 ý. %-de In %	Gysga möhletli Краткосрочные Short-term	Uzak möhletli Долго- срочные Long-term	Möhletli geçen Просрочен- ные Overdue credits
Görkezijler Показатели Indicators													
Türkmenistanyň karz edaralary tarapyndan kärihanalara, guramalara we ilata milli pulda berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов предоставленные кредитными учреждениями Туркменистана в национальной валюте, предприятиям, организациям, населению The remainder of credits provided by credit institutions of Turkmenistan in national currency to enterprises, organizations, households	90 645,9	9 867,7	76 990,4	3 787,7	92 135,7	11 636,1	77 161,1	3 338,5	92 917,2	102,5	2878,6	88 395,8	1 642,8
şol sanda / в том числе /including:													
Döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärihanalara we guramalara berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов предоставленные предприятиям и организациям негосударственной собственности The remainder of credits provided to enterprises and non-state owned organizations	52 313,1	9 338,4	39 402,4	3 572,4	52 127,8	11 104,1	37 924,7	3 099,0	45 008,5	86,0	2 451,31	41 408,9	1 148,3
Döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärihanalara we guramalara berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов предоставленные предприятиям и организациям негосударственной собственности The remainder of credits provided to enterprises and non-state owned organizations	14 136,8	444,8	13 585,9	106,1	14 761,1	453,9	14 190,1	1 17,2	17 844,4	126,2	317,3	17 199,7	327,4
Rayatlara we edara görnüşindäki tarapy döretmeýän telekeçilere berlen karzlaryň galyndylary Остаток кредитов физическим лицам и предпринимателям без образования юридического лица The remainder of credits to individuals and entrepreneurs without the legal entity status	24 195,9	84,6	24 002,1	109,2	25 246,8	78,0	25 046,4	122,3	30 064,2	124,3	110,0	29 787,2	167,0

Karz amallary müdirliğinde tayyarlanlydy
Подготовлено департаментом Кредитных операций/ Prepared by the Credit Operations Department

Kärhanalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goýum hasaplaryndaky serişdeleriniň ösüş depgini

Темпы роста средств на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения

Rates of growth of balances on the settlement, current accounts and deposit accounts of the enterprises, organizations and the households

mln manat / млн манат/млн манат

Görkezijiler Показатели Indicators	01.11.2024			01.01.2025			01.11.2025			01.11.2025 y. 01.11.2024 y. %-de
	Talar edilyança До востребования Demand deposits	Möhletli Срочные Term deposits	Jemi Всего Total	Talar edilyança До востребования Demand deposits	Möhletli Срочные Term deposits	Jemi Всего Total	Talar edilyança До востребования Demand deposits	Möhletli Срочные Term deposits	Jemi Всего Total	
Kärhanalaryň we ilatyň hasaplaşyk, gündelik we goyum hasaplaryndaky serişdeleri Средства на расчетных, текущих счетах и депозитах предприятий, организаций и населения в кредитных учреждениях Funds on the settlement, current accounts and deposit accounts of the enterprises, organizations and households with the credit institutions şol sanda / в том числе/including:	48 121,02	12 823,16	60 944,18	48 200,48	11 061,31	59 261,79	45 239,29	12 266,98	57 506,27	94,4
Döwlet eýeçiligine degişli kärhanalaryň we guramalaryň hasaplaryndaky serişdeler Средства предприятий и организаций государственной собственности Funds of state-owned enterprises and organizations	32 218,31	11 633,77	43 852,08	31 061,26	9 860,34	40 921,60	29 542,35	10 487,34	40 029,69	91,3
Döwlet eýeçiligine degişli bolmadyk kärhanalaryň, guramalaryň we ilatyň hasaplaryndaky serişdeler Средства предприятий, организаций негосударственной собственности и населения Funds of enterprises, organizations non-state property, of the households şol sanda:	15 902,71	1 189,39	17 092,10	17 139,22	1 200,97	18 340,19	15 696,94	1 779,64	17 476,58	102,2
raýatlaryň we edara görmüşindäki tarapy döretmeýän telekeçileriň hasaplaryndaky serişdeler в том числе: Средства физических лиц и предпринимателей без образования юридического лица Funds of individuals and entrepreneurs Without the legal entity status	5 106,04	681,90	5 787,94	6 408,98	710,41	7 119,38	6 090,39	937,59	7 027,98	121,4

Bank dözetçiligi müdirliğinde təayyarlanyldu
Подготовлено департаментом Банковского надзора/Prepared by banking Supervision Department

Raýatlaryň Türkmenistanyň karz edaralaryndaky goýumlary
Вклады населения в кредитных учреждениях Туркменистана
Household deposits with the credit institutions of Turkmenistan

mln manat / млн манат/mln manat

Görkezijiler Показатели	01.11.2024			01.01.2025			01.11.2025					
	Goyumlara gėkilen seriřdeleriň jemi, şol sanda Funds attracted to deposits in total, inc.	Talap ediliýänçä До востребования Demand deposits	Möhletli Срочные / Term deposits	Goyumlara gėkilen seriřdeleriň jemi, şol sanda Funds attracted to deposits in total, inc.	Talap ediliýänçä До востребования Demand deposits	Möhletli Срочные / Term deposits	Goyumlara gėkilen seriřdeleriň jemi, şol sanda Funds attracted to deposits in total, inc.	01.11.2025 ý. - 01.11.2024 ý. %-de	Talap ediliýänçä До востребования Demand deposits	01.11.2025 ý. - 01.11.2024 ý. %-de	Möhletli Срочные / Term deposits	01.11.2025 ý. - 01.11.2024 ý. %-de
Döwlet täjirçilik banklarynda В государственных коммерческих банках In state-commercial banks	2 490,15	2 142,70	347,45	3 135,37	2 763,47	371,90	3 071,11	123,33	2 530,44	118,10	540,66	155,61
Paýdarlar täjirçilik banklarynda В акционерно-коммерческих банках In joint-stock commercial banks	1 541,51	1 214,33	327,18	1 731,64	1 396,87	334,77	1 869,39	121,27	1 476,92	121,62	392,46	119,95
Daşary ýurt banklarynyň şahamçalarynda В филиалах иностранных банков In branches of foreign banks	0,32	0,32		0,24	0,24		0,67	206,35	0,67	206,35		
Jemi / Итого / Total	4 031,98	3 357,36	674,63	4 867,25	4 160,58	706,67	4 941,16	122,55	4 008,03	119,38	933,13	138,32

Bank gözegçiligi müdirliginde taýýarlanylýdy
Подготовлено департаментом Банковского надзора / Prepared by the Banking Supervision Department

2025-nji ýylyň 1-nji noýabr ýagdaýyna Türkmenistanyň bank kart ulgamynda hasaba alnan terminallar, bankomatlar hem-de bank kartlary boýunça maglumat

Сведения о зарегистрированных в банковской карточной системе Туркменистана терминалах, банкоматах и банковских картах по состоянию на 1 ноября 2025 года

Information on the POS, ATMs and bank cards registered in the bank card system of Turkmenistan as of November 1, 2025

Karz edaralarynyň ady Наименование кредитных учреждений Name of credit institutions	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Ahal welaýaty Ахалский велаят Ahal welaýat			Aşgabat Ашгабат Aşgabat			Arkadag Аркдаг Arkadag			Balkan welaýaty Балканский велаят Balkan welaýat			Daşoguz welaýaty Дашогузский велаят Daşoguz welaýat			Lebap welaýaty Лепанский велаят Lebap welaýat			Mary welaýaty Марыйский велаят Mary welaýat			
				Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	Bank kartlary Банковские карты	Bankomatlar Банкомат / ATM	Terminallar Терминал / Terminal	
Türkmenistanyň Merkezi banky Центральный банк Туркменистана Central Bank of Turkmenistan	1	4	2	1	1	2	1	1	2			1										1			
	350 506	55	1 285	63	310 746	34	826						39 760	21	339								19		
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменнешоэкономбанк State Bank for Foreign Economic Affairs of Turkmenistan	2 162 082	1 022	7 225	327 996	180	863	38 144	19	328	1 505	2	10	141 429	89	999	536 411	194	1 726	468 867	263	1 837		647 730	275	1 462
T. «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк» SCBT «Dayhanbank»	1 170 143	443	7 427	83 276	40	721	539 750	207	3 094	10 266	5	75	172 676	64	1 049	88 529	26	560	126 649	49	1 034		148 997	52	894
T. «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк» JSCBT «Halkbank»	998 067	145	5 364	189 733	11	500	253 705	68	1 718	3 085	3	46	41 728	5	504	150 692	9	804	229 853	24	863		129 271	25	929
T. «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши» JSCBT «Turkmenbashi»	701 812	354	5 886	10 854	7	121	244 790	91	1 335				150 095	81	898	50 591	35	865	139 590	74	1 345		105 892	66	1 322
T. «Senagat» PTB АКБТ «Сенарат» JSCBT «Senagat»	527 327	87	3 787	25 719	6	104	259 168	15	1 503	1 560	2	5	92 833	14	863	38 342	12	554	43 776	18	290		65 929	20	468
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал» JSCB «Rysgal»	169 087	20	4 003				95 718	12	2 155				12 012	2	420	13 235	2	415	21 736	2	407		26 386	2	606
Türkmen-Türk PTB Туркмено-Турецкий АКБ Turkmen-Türk JSCB	146 518	7	1 965				133 747	3	1 378				786		7	1 980	1	84	5 090	2	242		4 915	1	254
Jemi / Итого / Total	6 225 543	2 137	36 944	637 578	245	2 372	1 875 769	450	12 339	16 416	12	136 651	319	277	5 079	879 780	279	5 035	1 035 561	432	6 029		1 129 120	442	5 954

Bank işlerini awtomatizasiýalaşdyrýş müdirliginde taýýarlanylýdy
Подготовлено департаментом Автоматизации банковских работ /Preparedby the IT Department

01.01.2025 - 01.11.2025 seneleri aralygynda bank kartlary boýunça nagt we nagt däl pul dolanyşygy
 Наличный и безналичный денежный оборот по банковским картам на период с 01.01.2025 по 01.11.2025 года
 Cash and non-cash money turnover as per bank cards over the period from 01.01.2025 to 01.11.2025

Karz edaralarynyň ady Наименование кредитных учреждений Name of credit institutions	Jemi / Итого/Total									
	Amallaryň sany Количество операций Number of operations	Nagt almak (manat) / Снятие наличных (manat) Cash withdrawal (manat)		Bankomat üsti bilen Через банкомат Via ATM	Terminal üsti bilen Через терминал Via POS terminal	Terminal üsti bilen Через терминал Via POS terminal	«Internet-bank» ulgamy arkaly Через систему «Интернет-банк» Via «Internet-banking»	«Mobil-bank» ulgamy arkaly Через систему «Мобильный-банк» Via «Mobile-banking»	«Elektron-sowda» ulgamlary arkaly Через систему «Электронной коммерции» Via «Electronic Commerce»	«Halkbank terminal» ulgamy arkaly Через систему «Халкбанк терминал» Via «Halkbank terminal»
		Bankomat üsti bilen Через банкомат Via ATM	Terminal üsti bilen Через терминал Via POS terminal							
Türkmenistanyň Merkezi banky Центральный банк Туркменистана Central Bank of Turkmenistan	43 868	17 066 745	6 150 445	1 871 794						
TD Daşary ykdysady iş banky Туркменнешоэкомбанк State Bank for Foreign Economic Affairs of Turkmenistan	2 058 928	404 753 175			562 610 360	664 014	4 631 138	19 405 485		
Türkmenistanyň «Daýhanbank» DTB ГКБТ «Дайханбанк» / SCBT «Daýhanbank»	23 302 328	8 820 435 200	230 691 490	227 417 341	4 337 552 093	798 078	9 656 059	178 499 048		133 983 485
Türkmenistanyň «Türkmenistan» DTB ГКБТ «Туркменистан» SCBT «Türkmenistan»	18 857 887	6 025 011 750	62 153 801	70 127 703	2 324 674 656	3 427 489	12 751 195	1 468 693		18 840 089
Türkmenistanyň «Türkmenbaşy» PTB АКБТ «Туркменбаши» JSCBT «Türkmenbashi»	13 613 417	2 726 204 230	350 860	51 585 831	2 171 999 224	51 913	1 094 737	1 083 177		2 038 937
Türkmenistanyň «Halkbank» PTB АКБТ «Халкбанк» / JSCBT «Halkbank»	30 061 315	2 563 919 980	12 319 956	67 712 970	1 661 489 195	78 690	745 085	1 987 079 383		35 164 258
Türkmenistanyň «Senagat» PTB АКБТ «Сенагат» / JSCBT «Senagat»	5 209 062	967 824 550	6 475 799	31 345 811	1 157 028 640	126 751	3 245 058	88 275 611		
«Rysgal» PTB АКБ «Рысгал» / JSCB «Rysgal»	6 241 392	468 736 410	2 595 813	3 582 977	1 703 562 665	837 956	5 108 416	55 042 688		
Türkmen-Türk PTB Туркмено-турецкий АКБ Turkmen-Turk JSCB	2 125 161	55 372 800	1 657 126	281 523	692 922 931	2 543	94 861	316 943		
Jemi / Итого / Total	101 513 358	22 049 324 840	322 395 290	453 925 950	14 611 839 763	5 987 435	37 326 550	2 331 171 029		190 026 768

Bank işlerini awtomatizasiýalaşdyrýş müdirliginde taýýarlanýldy
 Подготовлено департаментом Автоматизации банковских работ/ Prepared by the IT Department